

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् ७ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

प्रजननं ज्योतिरग्निर्देवतानां ज्योतिर्विराट्कुन्दसां
ज्योतिर्विराट्वाचोऽग्नौ सं तिष्ठते विराजमभि सम्पद्यते
तस्मात्तज्ज्योतिरुच्यते द्वौ स्तोमौ प्रातःसवनं वहतो यथा
प्राणश्चापानश्च द्वौ माध्यंदिनं सवनं यथा चक्षुश्च श्रोत्रं च
द्वौ तृतीयसवनं यथा वाक्च प्रतिष्ठा च पुरुषसम्मितो वा एष
यज्ञोऽस्थूरिः ॥ १ ॥

यं कामं कामयते तमेतेनाभ्यश्नुते सर्वं ह्यस्थूरिणाभ्यश्नुते
अग्निष्टोमेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अग्निष्टोमेनैव
पर्यगृह्णात्तासां परिगृहीतानामश्वतरोऽत्यप्रवत तस्यानुहाय
रेत आदत्त तद्गर्दभे न्यमार्दस्माद्गर्दभो द्विरेता अथो
आहुर्वडबायां न्यमार्डिति तस्माद्वडबा द्विरेता अथो
आहुरोषधीषु ॥ २ ॥

न्यमा॒र्दिति॒ तस्मा॒दोष॑धयोऽन॒भ्यक्ता रेभ॑न्त्यथो॒ आहुः
 प्र॒जासु॒ न्यमा॒र्दिति॒ तस्मा॑द्य॒मौ जा॑येते॒ तस्मा॑दश्व॒तरो न
 प्र जा॑यत॒ आत्त॑रेता॒ हि तस्मा॑द्व॒र्हिष्य॑न॒वक्लृ॑प्तः सर्व॒वेद॑से
 वा॑ स॒हस्रे॒ वाव॑क्लृ॒प्तोऽति॒ ह्यप्र॑वत॒ य ए॒वं वि॒द्वान॑ग्नि॒ष्टोमे॒न
 यज॑ते॒ प्राजा॑ताः प्र॒जा ज॒नय॑ति॒ परि॒ प्रजा॑ता गृ॒ह्णाति॒
 तस्मा॑दाहु॒र्ज्येष्ठ॑य॒ज्ञ इति॑॥३॥

प्र॒जाप॑ति॒र्वाव ज्येष्ठः॒ स ह्ये॑तेनाग्रेऽय॑जत प्र॒जाप॑ति॒रकाम॑यत्
 प्र जा॑येयेति॒ स मु॑ख॒तस्त्रि॒वृतं॒ निर॑मिमीत् तम॒ग्नि-
 दे॒वतान्व॑सृज्यत गाय॒त्री छ॒न्दो रथ॑न्त॒र५ सामं
 ब्राह्म॑णो म॒नुष्या॑णाम॒जः प॑शू॒नान्तस्मा॑त्ते मुख्या॑ मुख॒तो
 ह्यसृ॑ज्यन्तो॒रसो॒ बा॒हुभ्या॑ प॒ञ्चद॑शं निर॑मिमीत् तमिन्द्रो॑
 दे॒वतान्व॑सृज्यत त्रि॒ष्टुप्छ॒न्दो बृ॒हत्॥४॥

सामं॑ राज॒न्यो म॒नुष्या॑णा॒मविः॑ पशू॒नान्तस्मा॑त्ते वी॒र्या॑वन्तो
 वी॒र्या॑द्यसृज्यन्त मध्य॒तः सप्त॑द॒शं निर॑मिमीत् तं वि॒श्वे दे॒वा
 दे॒वता॒ अन्व॑सृज्यन्त जग॑ती॒ छ॒न्दो वैरू॑प५ साम॒ वैश्यो॑
 म॒नुष्या॑णां गा॒वः प॑शू॒नान्तस्मा॑त्त आ॒द्या अ॒न्नधा॑ना॒द्यसृ॑ज्यन्त
 तस्मा॒द्भूया॑५ सोऽन्ये॒भ्यो भूयि॑ष्ठा॒ हि दे॒वता॒ अन्व॑सृज्यन्त प॒त्त

एकविंशं निरमिमीत् तमनुष्टुप्छन्दः [5[]

अन्वसृज्यत वैराजं सामं शूद्रो मनुष्याणामश्वः
पशूनान्तस्मात्तौ भूतसङ्गमिणावश्वश्च शूद्रश्च तस्माच्छूद्रो
यज्ञेऽनवक्लृप्तो न हि देवता अन्वसृज्यत तस्मात्पादावुप
जीवतः पत्तो ह्यसृज्येतां प्राणा वै त्रिवृदर्धमासाः पञ्चदशः
प्रजापतिः सप्तदशस्रय इमे लोका असावादित्य एकविंश
एतस्मिन्वा एते श्रिता एतस्मिन्प्रतिष्ठिता य एवं वेदैतस्मिन्नेव
श्रयत एतस्मिन्प्रति तिष्ठति॥६॥

अस्थूरिरोषधीषु ज्येष्ठयज्ञ इति बृहदनुष्टुप्छन्दः प्रतिष्ठिता नव च॥१॥ ——— [१]

प्रातःसवने वै गायत्रेण छन्दसा त्रिवृते स्तोमाय
ज्योतिर्दधदेति त्रिवृता ब्रह्मवर्चसेन पञ्चदशाय ज्योतिर्दधदेति
पञ्चदशेनौजसा वीर्येण सप्तदशाय ज्योतिर्दधदेति सप्तदशेन
प्राजापत्येन प्रजननेनैकविंशाय ज्योतिर्दधदेति स्तोमं
एव तथस्तोमाय ज्योतिर्दधदेत्यथो स्तोमं एव स्तोममभि
प्र णयति यावन्तो वै स्तोमास्तावन्तः कामास्तावन्तो
लोकास्तावन्ति ज्योतींष्येतावन्त एव स्तोमानेतावन्तः
कामानेतावन्तो लोकानेतावन्ति ज्योतींष्यव रुद्धे॥७॥

तावन्तो लोकास्त्रयोदश च॥२॥ [२]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै यजेत योऽग्निष्टोमेन
यजमानोऽथ सर्वस्तोमेन यजेतेति यस्य त्रिवृतमन्तर्यन्ति
प्राणाःस्तस्यान्तर्यन्ति प्राणेषु मेऽप्यसदिति खलु वै यज्ञेन
यजमानो यजते यस्य पञ्चदशमन्तर्यन्ति वीर्यं तस्यान्तर्यन्ति
वीर्यं मेऽप्यसदिति खलु वै यज्ञेन यजमानो यजते यस्य
सप्तदशमन्तर्यन्ति॥८॥

प्रजां तस्यान्तर्यन्ति प्रजायाम्मेऽप्यसदिति खलु वै
यज्ञेन यजमानो यजते यस्यैकविंशमन्तर्यन्ति प्रतिष्ठां
तस्यान्तर्यन्ति प्रतिष्ठायाम्मेऽप्यसदिति खलु वै यज्ञेन
यजमानो यजते यस्य त्रिणवमन्तर्यन्त्यृतूँश्च तस्य
नक्षत्रियां च विराजमन्तर्यन्त्यृतुषु मेऽप्यसन्नक्षत्रियायां च
विराजीति॥९॥

खलु वै यज्ञेन यजमानो यजते यस्य त्रयस्त्रिंशमन्तर्यन्ति
देवतास्तस्यान्तर्यन्ति देवतासु मेऽप्यसदिति खलु वै यज्ञेन
यजमानो यजते यो वै स्तोमानामवमं परमतां गच्छन्तं वेदं

परमतामेव गच्छति त्रिवृद्धे स्तोमानामवमस्त्रिवृत्परमो य एवं वेद परमतामेव गच्छति॥१०॥

सप्तदशमन्तर्यन्ति विराजीति चतुश्चत्वारिंशच्च॥३॥ [३]

अङ्गिरसो वै सत्रमासत ते सुवर्गं लोकमायन्तेषां
हविष्मांश्च हविष्कृच्चाहीयेतान्तावकामयेतां सुवर्गं
लोकमियावेति तावेतं द्विरात्रमपश्यतान्तमाहरतान्तेनायजेतान्त
वै तौ सुवर्गं लोकमैतां य एवं विद्वान्द्विरात्रेण यजते सुवर्गमेव
लोकमेति तावैताम्पूर्वेणाऽह्नाऽगच्छतामुत्तरेण॥११॥

अभिप्लवः पूर्वमहर्भवति गतिरुत्तरं ज्योतिष्टोमोऽग्निष्टोमः
पूर्वमहर्भवति तेजस्तेनाव रुद्धे सर्वस्तोमोऽतिरात्र उत्तरं
सर्वस्यात्यै सर्वस्यावरुद्धौ गायत्रम्पूर्वेहन्थसामं भवति तेजो
वै गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसन्तेज एव ब्रह्मवर्चसमात्मन्धत्ते
त्रैष्टुभमुत्तरं ओजो वै वीर्यं त्रिष्टुगोज एव वीर्यमात्मन्धत्ते
रथन्तरम्पूर्वे॥१२॥

अहन्थसामं भवतीयं वै रथन्तरमस्यामेव प्रति
तिष्ठति बृहदुत्तरेऽसौ वै बृहदमुष्यामेव प्रति तिष्ठति
तदाहुः क्व जगती चानुष्टुप्चेति वैखानसम्पूर्वेऽहन्थसामं

भवति तेन जगत्यै नैति षोडश्युत्तरे तेनानुष्टुभो-
 ऽथाहुर्यत्समानैऽ धर्मासे स्यातामन्यतरस्याहो वीर्यमनु
 पद्येतेत्यमावास्यायाम्पूर्वमहर्भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरान्नैवार्धमासयो
 नानावीर्ये भवतो हविष्मन्निधनम्पूर्वमहर्भवति हविष्कृन्निधनमुत्तर
 प्रतिष्ठित्यै॥१३॥

उत्तरेण रथन्तरम्पूर्वेऽन्वेकविंशतिश्च॥४॥ [४]

आपो वा इदमग्रे सलिलमासीत्तस्मिन्प्रजापतिर्वायुर्भूत्वाचरत्
 इमामपश्यत्तां वराहो भूत्वाहरत्तां विश्वकर्मा भूत्वा
 व्यमादत्संप्रथत् सा पृथिव्यभवत्तत्पृथिव्यै पृथिवित्वन्तस्यामश्रा
 स देवानसृजत् वसून्नुद्रानादित्यान्ते देवाः प्रजापतिमब्रुवन्
 जायामहा इति सोऽब्रवीत्॥१४॥

यथाहं युष्मास्तपसासृक्ष्येवं तपसि प्रजननमिच्छध्वमिति
 तेभ्योऽग्निमायतनम्प्रायच्छदेतेनायतनेन श्राम्यतेति ते-
 ऽग्निनायतनेनाश्राम्यन्ते संवत्सर एकां गामसृजन्त तां
 वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यः प्रायच्छन्नेता रक्षध्वमिति
 तां वसवो रुद्रा आदित्या अरक्षन्त सा वसुभ्यो रुद्रेभ्य
 आदित्येभ्यः प्राजायत् त्रीणि च॥१५॥

श॒तानि॒ त्रय॑स्त्रिंश॒तं चाथ॑ सैव संह॒स्रत॒म्यभ॑व॒त्ते दे॒वाः
 प्र॒जाप॑तिमब्रुवन्त्सह॒स्रेण॑ नो याज॒येति॑ सौ॑ऽग्नि॒ष्टोमेन॑
 वसू॑नयाजय॒त्त इ॒मं लो॒कम॑जय॒न्तच्चा॑ददुः स उ॒क्थ्ये॑न
 रु॒द्रान॑याजय॒त्तेऽन्तरि॑क्षमजय॒न्तच्चा॑ददुः सौ॑ऽतिरा॒त्रेणा॑-
 दि॒त्यान॑याजय॒त्तेऽमुं लो॒कम॑जय॒न्तच्चा॑ददुस्तद॒न्तरि॑क्षम्॥१६॥

व्यवै॑र्य॒त तस्मा॑द्बु॒द्रा घातु॑का अनाय॒तना॑ हि
 तस्मा॑दाहुः शिथि॒लं वै म॑ध्य॒ममह॑स्त्रिरा॒त्रस्य॑ वि हि
 तद॒वैर्य॑तेति॒ त्रैष्टु॑भम्मध्य॒मस्याह॑ आज्य॑म्भवति सं॒याना॑नि
 सू॒क्तानि॑ श॒सति॑ षोड॒शिन॑ः श॒सत्य॑हो धृ॒त्या
 अशि॑थिलम्भावाय तस्मा॑त्रिरा॒त्रस्या॑ग्नि॒ष्टोम॑ ए॒व प्र॑थ॒ममहः॑
 स्या॒दथो॒क्थ्योऽथा॑तिरा॒त्र ए॒षां लो॒कानां॑ विधृत्यै॒ त्रीणि॑त्रीणि
 श॒तान्य॑नूचीना॒हमव्य॑वच्छिन्नानि ददाति॥१७॥

ए॒षां लो॒काना॑मनु सन्त॑त्यै द॒शतं॑ न विच्छि॑न्त्याद्विराजं
 नेद्वि॑च्छि॒नदानी॑त्यथ॒ या स॑ह॒स्रत॒म्यासी॑त्तस्या॒मिन्द्र॑श्च विष्णु॑श्च
 व्याय॑च्छेता॒ः स इन्द्रो॑ऽमन्य॒तानया॑ वा इ॒दं विष्णुः॑
 स॒हस्रं॑ वक्ष्य॒त इति॑ तस्या॑मकल्पेतां द्विभा॑ग इन्द्र॒स्तृती॑ये
 विष्णु॑स्तद्वा ए॒षाभ्य॑नूच्यत उ॒भा जि॑ग्यथुरिति॒ तां वा
 ए॒ताम॑च्छावाकः॥१८॥

ए॒व श॑स॒त्यथ॒ या स॑हस्र॒तमी॒ सा हो॒त्रे दे॒येति॒ होता॑रं
वा अ॒भ्यति॑रिच्यते॒ यद॑ति॒रिच्य॑ते॒ होत॑ाना॒प्तस्या॑पयिता-
था॑हुरु॒न्नेत्रे॒ देये॑त्यति॒रिक्ता॒ वा ए॒षा स॒हस्र॒स्याति॑रिक्त
उ॒न्नेत॑र्त्वि॒जाम॑था॒हुः सर्वे॑भ्यः स॒दस्ये॑भ्यो देयेत्यथा॑हुरु॒दाकृ॑त्या
सा व॑शं चरे॒दित्य॑था॒हर्ब्र॑ह्मणे चा॒ग्नीधे॑ च देयेति॑ ॥ १९ ॥

द्विभा॑गम्ब्रह्म॒णे तृ॒तीयम॒ग्नीधं॒ ऐन्द्रो॒ वै ब्र॒ह्मा वैष्ण॒वो-
ऽग्नी॑द्यथै॒व ताव॑क॒ल्पेता॒मित्य॑था॒हुर्या क॑ल्या॒णी ब॑हुरू॒पा
सा दे॒येत्य॑था॒हुर्या द्वि॑रू॒पोभ॒यत॑एनी॒ सा दे॒येति॑ स॒हस्र॑स्य
परि॑गृहीत्यै॒ तद्वा ए॒तत्स॒हस्र॒स्याय॑नं स॒हस्रं॑ स्तो॒त्रीयाः
स॒हस्रं॑ दक्षि॑णाः स॒हस्रं॑स॒म्मितः॑ सुव॒र्गो लो॒कः सु॒वर्ग॑स्य
लो॒कस्या॒भिजि॑त्यै ॥ २० ॥

अ॒ब्रवी॑च्च॒ तद॒न्तरि॑क्ष॒न्ददा॒त्यच्छा॒वाकश्च॒ देयेति॑ स॒प्तच॑त्वारि॒शच्च॑ ॥ ५ ॥ ————— [५]

सोमो॒ वै स॒हस्र॑मवि॒न्दत्तमिन्द्रो॑ऽन्व॒विन्द॑त्तौ य॒मो
न्याग॑च्छ॒त्ताव॑ब्रवी॒दस्तु॒ मेऽत्रा॑पीत्यस्तु॒ ही ३ इत्य॑ब्रूता॒ स
य॒म एक॑स्यां वी॒र्यं॑ पर्य॑पश्यदि॒यं वा अ॒स्य स॒हस्र॑स्य
वी॒र्यं॑म्बिभ॒र्तीति॒ ताव॑ब्रवी॒दिय॑म्ममास्त्वे॒तद्यु॒वयो॒रिति॒
ताव॑ब्रूता॒ सर्वे॑ वा ए॒तदे॒तस्या॑ वी॒र्यम्॑ ॥ २१ ॥

परि पश्यामोऽंशमा हंरामहा इति तस्यामंशमाहरन्त
तामप्सु प्रावेशयन्त्सोमायोदेहीति सा रोहिणी पिङ्गलैकहायनी
रूपं कृत्वा त्रयस्त्रिंशता च त्रिभिश्च शतैः सहोदैत्तस्माद्रोहिण्या
पिङ्गल्यैकहायन्या सोमं क्रीणीयाद्य एवं विद्वान्रोहिण्या
पिङ्गल्यैकहायन्या सोमं क्रीणाति त्रयस्त्रिंशता चैवास्य
त्रिभिश्च॥२२॥

शतैः सोमः क्रीतो भवति सुक्रीतेन यजते तामप्सु
प्रावेशयन्निन्द्रायोदेहीति सा रोहिणी लक्ष्मणा पंष्ठौही
वार्त्रघ्नी रूपं कृत्वा त्रयस्त्रिंशता च त्रिभिश्च शतैः
सहोदैत्तस्माद्रोहिणीं लक्ष्मणाम्पंष्ठौहीं वार्त्रघ्नीं दद्याद्य
एवं विद्वान्रोहिणीं लक्ष्मणाम्पंष्ठौहीं वार्त्रघ्नीं ददाति
त्रयस्त्रिंशच्चैवास्य त्रीणि च शतानि सा दत्ता॥२३॥

भवति तामप्सु प्रावेशयन् यमायोदेहीति सा जरती
मूर्खा तंजघ्न्या रूपं कृत्वा त्रयस्त्रिंशता च त्रिभिश्च
शतैः सहोदैत्तस्माञ्जरतीम्मूर्खा तंजघ्न्यामनुस्तरणीं कुर्वीत
य एवं विद्वान्जरतीम्मूर्खा तंजघ्न्यामनुस्तरणीं कुरुते
त्रयस्त्रिंशच्चैवास्य त्रीणि च शतानि सामुष्मिल्लौके भवति

वागे॒व स॒हस्र॑त॒मी तस्मा॑त्॥२४॥

वरो॒ देयः॒ सा हि वरः॑ स॒हस्र॑मस्य॒ सा द॒त्ता भ॑वति
तस्मा॒द्वरो॒ न प्र॑तिगृह्यः॒ सा हि वरः॑ स॒हस्र॑मस्य॒ प्रति॑गृहीत-
म्भव॒तीयं वर॒ इति॑ ब्रूया॒दथा॒न्याम्ब्रू॑यादि॒यम्ममे॑ति॒ तथा॑स्य॒
तत्स॒हस्र॑मप्र॑तिगृहीतम्भवत्यु॒भयत॑ए॒नी स्या॑त्तदा॒हुरन्य॑तए॒नी
स्या॑त्स॒हस्र॑म्प॒रस्ता॑दे॒तमि॑ति॒ यैव वरः॑॥२५॥

क॒ल्या॒णी रू॒पसं॑मृद्धा॒ सा स्या॒त्सा हि वरः॑ समृ॑द्धौ
तामु॒त्तरे॒णाग्री॑ध्रं॒ पर्या॑णीया॒हव॑नीय॒स्यान्ते॑ द्रोणकल॒शम॑व
घ्राप॑येदा॒ जिघ्र॑ क॒लश॑म्मह्युरु॒धारा॒ पय॑स्व॒त्या त्वा
विश॑न्त्विन्द॒वः समु॑द्रमि॒व सिन्ध॑वः॒ सा मा॑ स॒हस्र॑ आ भ॑ज
प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ स॒ह पुन॑र्मा वि॒शता॑द्र॒यिरि॑ति॒ प्र॒जयै॑वैन॒म्पशु॑भी
र॒य्या स॑म्॥२६॥

अ॒र्धय॑ति॒ प्र॒जावा॑न्पशुमा॒त्रयि॑मान्भवति॒ य ए॒वं वेद॑ तया॒
स॒हाग्री॑ध्रम्प॒रेत्य॑ पुरस्ता॒त्प्रती॑च्यां॒ तिष्ठ॑न्त्यां जुहुयादु॒भा
जि॒ग्यथु॑र्न परा॑ जयेथे॒ न परा॑ जिग्ये क॒तर॑श्च॒नैनोः॑।
इन्द्र॑श्च विष्णो॒ यदप॑स्पृधेथां त्रे॒धा स॒हस्रं॑ वि तदै॒रये॑थामि॒ति
त्रे॒धावि॑भ॒क्तं वै त्रि॑रा॒त्रे स॒हस्रं॑ साह॒स्रीमे॒वैना॑ करोति

सहस्रस्यैवैनान्मात्राम्॥२७॥

करोति रूपाणि जुहोति रूपैरेवैना५ समर्धयति तस्या
उपोत्थाय कर्णमा जपेदिडे रन्तेऽदिते सरस्वति प्रिये प्रेयसि
महि विश्रुत्येतानि ते अघ्निये नामानि सुकृतं मा देवेषु
ब्रूतादिति देवेभ्य एवैनमा वेदयत्यन्वेन देवा बुध्यन्ते॥२८॥

एतदेतस्या वीर्यमस्य त्रिभिश्च दत्ता सहस्रतमी तस्मादेव वरः सम्मात्रामेकान्नचत्वारि५शब्द॥६॥ [६]

सहस्रतम्या वै यजमानः सुवर्गं लोकमेति सैनः
सुवर्गं लोकं गमयति सा मा सुवर्गं लोकं गमयेत्याह
सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति सा मा ज्योतिष्मन्तं लोकं
गमयेत्याह ज्योतिष्मन्तमेवैनं लोकं गमयति सा मा
सर्वान्पुण्याल्लोकान्गमयेत्याह सर्वानेवैनम्पुण्याल्लोकान्गमयति
सा॥२९॥

मा प्रतिष्ठां गमय प्रजया पशुभिः सह पुनर्मा
विंशताद्रयिरिति प्रजयैवैनम्पशुभी रय्यां प्रति ष्ठापयति
प्रजावान्पशुमान्रयिमान्भवति य एवं वेद तामग्नीधे वा ब्रह्मणे
वा होत्रे वोद्गात्रे वाध्वर्यवे वा दद्यात्सहस्रमस्य सा दत्ता
भवति सहस्रमस्य प्रतिगृहीतम्भवति यस्तामविद्वान्॥३०॥

प्रतिगृह्णाति तां प्रति गृह्णीयादेकांसि न सहस्रमेकां
 त्वा भूतां प्रति गृह्णामि न सहस्रमेकां मा भूता विश मा
 सहस्रमित्येकामेवैनं भूतां प्रति गृह्णाति न सहस्रं य एवं
 वेद स्योनासि सुषदा सुशेवा स्योना मा विश सुषदा मा
 विश सुशेवा मा विश॥३१॥

इत्याह स्योनैवैनं सुषदा सुशेवा भूता विशति नैनं
 हिनस्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति सहस्रं सहस्रतम्यन्वेती ३
 सहस्रतमीं सहस्रा ३ मिति यत्प्राचीमुत्सृजेत्सहस्रं
 सहस्रतम्यन्वियात्तत्सहस्रमप्रज्ञात्रं सुवर्गं लोकं न प्र
 जानीयात्प्राचीमुत्सृजति तां सहस्रमनु पर्यावर्तते सा
 प्रजानती सुवर्गं लोकमेति यजमानमभ्युत्सृजति क्षिप्रे
 सहस्रम्प्र जायत उत्तमा नीयते प्रथमा देवान्छति॥३२॥

लोकानामयति सार्विद्वान्सुशेवा माविश यजमानन्द्वादश च॥७॥ [७]

अत्रिरददादौर्वाय प्रजाम्पुत्रकामाय स रिरिचानोऽमन्यत
 निर्वीर्यः शिथिलो यातयामा स एतं चतूरात्रमपश्यत्
 तमाहरत्तेनायजत ततो वै तस्य चत्वारो वीरा आजायन्त
 सुहोता सूद्राता स्वध्वर्युः सुसंभेयो य एवं विद्वाश्चतूरात्रेण

यजंतु आस्यं चत्वारो वीरा जायन्ते सुहोता सूद्राता
स्वध्वर्युः सुसंभेयो ये चतुर्विंशः पवमाना ब्रह्मवर्चसं
तत्॥ ३३ ॥

य उद्यन्तः स्तोमाः श्रीः सात्रिंश्च श्रद्धादेवं यजमानं
चत्वारिं वीर्याणि नोपानमन्तेज इन्द्रियम्ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं
स एतांश्चतुरश्चतुष्टोमान्स्वोमानपश्यत्तानाहरतैर्यजत तेज
एव प्रथमेनावारुन्देन्द्रियं द्वितीयेन ब्रह्मवर्चसं तृतीयेनान्नाद्यं
चतुर्थेन य एवं विद्वांश्चतुरश्चतुष्टोमान्स्वोमानाहरति तैर्यजते
तेज एव प्रथमेनावारुन्देन्द्रियं द्वितीयेन ब्रह्मवर्चसं
तृतीयेनान्नाद्यं चतुर्थेन यामेवात्रिंशद्ब्रह्मवर्चमाप्नोति यजमान
ऋध्नोति॥ ३४ ॥

तत्तेज एवाष्टादश च॥८॥

जमदग्निः पुष्टिकामश्चतूरात्रेणायजत स एतान्पोषां
अपुष्यत्तस्मात्पलितौ जामदग्नियौ न सं जानाते एतानेव
पोषान्पुष्यति य एवं विद्वांश्चतूरात्रेण यजते पुरोडाशिन्यं
उपसदो भवन्ति पशवो वै पुरोडाशः पशूनेवाव रुन्देऽन्नं
वै पुरोडाशोऽन्नमेवाव रुन्देऽन्नादः पशुमान्भवति य एवं

वि॒द्वाँश्च॑तू॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते॥ ३५॥

ज॒मद॑ग्निर॒ष्टाच॑त्वारि॒ ९ श॑त्॥ ९ ॥ [९]

स॒व॒त्स॒रो वा इ॒दमे॑क॒ आसी॑त्सोऽका॒मय॑त॒तून्सृ॑जे॒येति॑ स
ए॒त॒म्प॑श्च॒रात्र॑म॒पश्य॑त्तमा॒हर॑त्तेना॒यज॑त् ततो॒ वै स ऋ॑तून्सृज॑त्
य ए॒वं वि॒द्वान्प॑श्च॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते॒ प्रैव॑ जा॒यते॑ त ऋ॒तवः॑ सृ॒ष्टा न
व्याव॑र्तन्त॒ त ए॒त॒म्प॑श्च॒रात्र॑म॒पश्य॑न् तमा॒हर॑न्तेना॒यज॑न्त॒ ततो॒
वै ते व्याव॑र्तन्त॥ ३६॥

य ए॒वं वि॒द्वान्प॑श्च॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते॒ वि पा॒प्मना॒ भ्रातृ॑व्ये॒णा
व॑र्तते॒ सार्व॑से॒निः शौचे॑योऽका॒मय॑त पशु॒मान्थ॒स्यामि॑ति॒ स
ए॒त॒म्प॑श्च॒रात्र॑मा॒हर॑त्तेना॒यज॑त् ततो॒ वै स स॒हस्रं॑ प॒शून्प्रा॑प्नो॒द्य
ए॒वं वि॒द्वान्प॑श्च॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते॒ प्र स॒हस्रं॑ प॒शूना॑प्नोति
ब॒ब॒रः प्रा॒वा॒ह॒णिर॑का॒मय॑त वा॒चः प्र॑वदि॒ता स्या॑मि॒ति स
ए॒त॒म्प॑श्च॒रात्र॑मा॥ ३७॥

अ॒हर॑त्तेना॒यज॑त् ततो॒ वै स वा॒चः प्र॑वदि॒ता भ॑व॒द्य ए॒वं
वि॒द्वान्प॑श्च॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते॒ प्रव॑दि॒तैव॑ वा॒चो भ॑व॒त्यथो॑ ए॒नं
वा॒चस्प॑तिरि॒त्याहु॑रना॒प्तश्च॑तू॒रात्रोऽति॑रि॒क्तः ष॒ड्रात्रो॑ऽथ॒ वा ए॒ष
स॑म्प्र॒ति य॒ज्ञो य॒त्प॑श्च॒रात्रो॑ य ए॒वं वि॒द्वान्प॑श्च॒रात्रे॑ण॒ यज॑न्ते

सम्प्रत्यैव यज्ञेन यजते पञ्चरात्रो भवति पञ्च वा ऋतवः
संवत्सरः॥३८॥

ऋतुष्वेव सं वत्सरे प्रति तिष्ठत्यथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः
पाङ्क्तौ यज्ञो यज्ञमेवाव रुन्दे त्रिवृदग्निष्टोमो भवति तेज
एवाव रुन्दे पञ्चदशो भवतीन्द्रियमेवाव रुन्दे सप्तदशो
भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो प्रैव तेन जायते पञ्चविंशो-
ऽग्निष्टोमो भवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुद्धौ
विश्वजिह्वसर्वपृष्ठोऽतिरात्रो भवति सर्वस्याभिजित्यै॥३९॥

ते व्यावर्तन्त प्रवदिता स्यामिति स एतम्पञ्चरात्रमा सं वत्सरोऽभिजित्यै॥१०॥[१०]

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्यामा दद इमामगृभ्णन्नशनामृतस्य पूर्व आयुषि
विदथेषु कव्या। तया देवाः सुतमा बभूवुर्ऋतस्य
सामन्त्स्रमारपन्ती। अभिधा असि भुवनमसि यन्तासि
धर्तासि सोऽग्निं वैश्वानरं सप्रथसं गच्छ स्वाहाकृतः
पृथिव्यां यन्ता राड्यन्तासि यमनो धर्तासि धरुणः कृष्यै त्वा
क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा
दिवे त्वा सते त्वासते त्वाद्ध्यस्त्वौषधीभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा

भू॒तेभ्यः॑ ॥ ४० ॥

ध॒रुणः॑ प॒ञ्चविं॑शतिश्च॥ 11 ॥ [११]

वि॒भूर्मा॒त्रा प्र॒भूः पि॒त्राश्वो॑ऽसि ह॒योऽस्य॑त्यो॑ऽसि
न॒रोऽस्य॑र्वा॑सि स॒प्तिर॑सि वा॒ज्यं॑सि वृ॒षांसि॑ नृ॒मणां॑
अ॒सि य॒युर्नामा॑स्यादि॒त्याना॑म्प॒त्वा॒न्वि॒ह्य॒ग्नये॑ स्वाहा
स्वाहेन्द्रा॒ग्निभ्या॑ꣳ स्वाहा॑ प्र॒जाप॑तये स्वाहा वि॒श्वेभ्यो॑
दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॒ सर्वा॑भ्यो दे॒वेता॑भ्य इ॒ह धृ॑तिः स्वाहे॒ह
वि॒धृतिः॑ स्वाहे॒ह र॑न्तिः स्वाहे॒ह र॑मंतिः स्वाहा भूर॑सि भुवे
त्वा भ॒व्याय॑ त्वा भविष्य॑ते त्वा वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा भू॒तेभ्यो॑ दे॒वा
आशा॑पाला ए॒तं दे॒वेभ्यो॑ऽश्व॒म्मेधा॑य प्रोक्षि॑तं गोपायत॥ ४१ ॥

र॒न्तिः स्वाहा॑ द्वाविं॑शतिश्च॥ 12 ॥ [१२]

आ॒र्य॑नाय॒ स्वाहा॑ प्रा॒र्य॑णाय॒ स्वाहो॑द्वा॒वाय॒ स्वाहो॑द्भु॒ताय॒
स्वाहा॑ शू॒का॒राय॒ स्वाहा॑ शू॒कृ॒ताय॒ स्वाहा॑ प॒ला॑यिताय॒ स्वाहा॑-
ऽप॒ला॑यिताय॒ स्वाहा॑ऽऽव॒ल्गते॑ स्वाहा॑ प॒रा॒वल्ग॑ते॒ स्वाहा॑-
ऽऽय॑ते स्वाहा॑ प्र॒य॑ते स्वाहा॑ सर्व॑स्मै स्वाहा॑ ॥ ४२ ॥

आ॒र्य॑ना॒योत्तर॑मा॒पला॑यिताय॒ षड्विं॑शतिः॥ 13 ॥ [१३]

अ॒ग्नये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॑ वा॒यवे॒ स्वाहा॑पाम्मोदा॑य॒
स्वाहा॑ सवि॒त्रे स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै॒ स्वाहेन्द्रा॑य॒ स्वाहा॑ बृह॒स्पत॑ये॒
स्वाहा॑ मि॒त्राय॒ स्वाहा॑ वरु॑णाय॒ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥ 43॥

[१४]

पृ॒थिव्यै॒ स्वाहा॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑ दि॒वे स्वाहा॑ सू॒र्याय॒
स्वाहा॑ च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑ नक्ष॑त्रेभ्यः॒ स्वाहा॑ प्रा॒च्यै दि॑शे स्वाहा॑
दक्षि॑णायै दि॒शे स्वाहा॑ प्र॒तीच्यै॑ दि॒शे स्वाहोदी॑च्यै दि॒शे
स्वाहो॑र्ध्वायै दि॒शे स्वाहा॑ दिग्भ्यः॒ स्वाहा॑ऽवान्तर॑दिशाभ्यः॒
स्वाहा॑ समा॑भ्यः॒ स्वाहा॑ श॒रद्भ्यः॒ स्वाहा॑ऽहोरा॑त्रेभ्यः॒ स्वाहा॑-
ऽर्धमा॑सेभ्यः॒ स्वाहा॑ मा॒सेभ्यः॒ स्वाह॑र्तुभ्यः॒ स्वाहा॑ संव॑त्स॒राय॒
स्वाहा॑ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥ 44॥

[१५]

अ॒ग्नये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॑ सवि॒त्रे स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै॒
स्वाहा॑ पू॒ष्णे स्वाहा॑ बृह॒स्पत॑ये॒ स्वाहा॑ऽपाम्मोदा॑य॒ स्वाहा॑
वा॒यवे॒ स्वाहा॑ मि॒त्राय॒ स्वाहा॑ वरु॑णाय॒ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥

45॥

[१६]

पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहाऽग्नये स्वाहा
 सोमाय स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहाऽहे स्वाहा
 रात्रियै स्वाहर्जवे स्वाहा साधवे स्वाहा सुक्षित्यै स्वाहा
 क्षुधे स्वाहाऽऽशितिमे स्वाहा रोगाय स्वाहा हिमाय स्वाहा
 शीताय स्वाहाऽऽतपाय स्वाहाऽरण्याय स्वाहा सुवर्गाय
 स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ 46॥

[१७]

भुवो देवानां कर्मणापसर्तस्य पथ्यासि वसुभिर्देवेभिर्देवतया
 गायत्रेण त्वा छन्दसा युनज्मि वसन्तेन त्वर्तुना हविषा
 दीक्षयामि रुद्रेभिर्देवेभिर्देवतया त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा युनज्मि
 ग्रीष्मेण त्वर्तुना हविषा दीक्षयाम्यादित्येभिर्देवेभिर्देवतया
 जागतेन त्वा छन्दसा युनज्मि वर्षाभिस्त्वर्तुना हविषा
 दीक्षयामि विश्वेभिर्देवेभिर्देवतयानुष्टुभेन त्वा छन्दसा
 युनज्मि॥ ४७॥

शरदा त्वर्तुना हविषा दीक्षयाम्यङ्गिरोभिर्देवेभिर्देवतया
 पाङ्केन त्वा छन्दसा युनज्मि हेमन्तशिशिराभ्यां त्वर्तुना

ह॒विषा॑ दी॒क्षया॒म्याहं॑ दी॒क्षाम॑रुहमृतस्य॒ पत्नीं॑ गाय॒त्रेण॒
छन्द॑सा॒ ब्रह्म॑णा च॒र्त॑ꣳ स॒त्येऽधा॑ꣳ स॒त्यमृते॑ऽधाम्। म॒हीमू॒
षु सु॒त्रामा॑णमिह धृतिः॒ स्वाहे॒ह वि॒धृतिः॒ स्वाहे॒ह रन्तिः॒
स्वाहे॒ह रम॑तिः॒ स्वाहा॑॥ 48॥

[१८]

ई॒ङ्गा॒राय॒ स्वाहे॑ कृ॒ताय॒ स्वाहा॒ क्रन्द॑ते॒ स्वाहा॑ऽव॒क्रन्द॑ते
स्वाहा॒ प्रोथ॑ते॒ स्वाहा॑ प्र॒प्रोथ॑ते॒ स्वाहा॑ गु॒न्धाय॒ स्वाहा॑ घ्रा॒ताय॒
स्वाहा॑ प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ व्या॒नाय॒ स्वाहा॑ऽपा॒नाय॒ स्वाहा॑
सन्दी॒यमा॑नाय॒ स्वाहा॑ सन्दि॒ताय॒ स्वाहा॑ वि॒चृ॒त्यमा॑नाय॒
स्वाहा॑ वि॒चृ॒त्ताय॒ स्वाहा॑ पला॒यिष्य॑मा॒णाय॒ स्वाहा॑ पला॒यिता॑य॒
स्वाहा॑पर॑ꣳस्य॒ते स्वाहा॑पर॑ताय॒ स्वाहा॑ नि॒वेक्ष्य॑ते॒ स्वाहा॑
नि॒वि॒शमा॑नाय॒ स्वाहा॑ नि॒वि॒ष्टाय॒ स्वाहा॑ निष॑थ्स्य॒ते स्वाहा॑
नि॒षीद॑ते॒ स्वाहा॑ निष॑ण्णाय॒ स्वाहा॑॥ ४९॥

आ॒सि॒ष्य॒ते स्वाहा॑ऽऽसी॑नाय॒ स्वाहा॑ऽऽसि॑ताय॒ स्वाहा॑
निष॑थ्स्य॒ते स्वाहा॑ नि॒पद्य॑मा॒नाय॒ स्वाहा॑ नि॒पन्ना॑य॒ स्वाहा॑
शयि॑ष्य॒ते स्वाहा॑ शया॑नाय॒ स्वाहा॑ शयि॑ताय॒ स्वाहा॑
स॒म्मी॒लिष्य॑ते॒ स्वाहा॑ स॒म्मी॒लते॒ स्वाहा॑ स॒म्मी॒लिता॑य॒ स्वाहा॑

स्वप्स्यते स्वाहा स्वपते स्वाहा सुप्ताय स्वाहा प्रभोत्स्यते
 स्वाहा प्रबुध्यमानाय स्वाहा प्रबुद्धाय स्वाहा जागरिष्यते
 स्वाहा जाग्रते स्वाहा जागरिताय स्वाहा शुश्रूषमाणाय
 स्वाहा शृण्वते स्वाहा श्रुताय स्वाहा वीक्षिष्यते स्वाहा ॥ ५० ॥

वीक्षमाणाय स्वाहा वीक्षिताय स्वाहा सहास्यते
 स्वाहा सञ्जिहानाय स्वाहोज्जिहानाय स्वाहा विवथ्स्यते
 स्वाहा विवर्तमानाय स्वाहा विवृत्ताय स्वाहोत्थास्यते
 स्वाहोत्तिष्ठते स्वाहोत्थिताय स्वाहा विधविष्यते स्वाहा
 विधून्वानाय स्वाहा विधूताय स्वाहोत्क्रस्यते स्वाहोत्क्रामते
 स्वाहोत्क्रान्ताय स्वाहा चङ्क्रमिष्यते स्वाहा चङ्क्रम्यमाणाय
 स्वाहा चङ्क्रमिताय स्वाहा कण्डूयिष्यते स्वाहा कण्डूयमानाय
 स्वाहा कण्डूयिताय स्वाहा निकषिष्यते स्वाहा निकषमाणाय
 स्वाहा निकषिताय स्वाहा यदत्ति तस्मै स्वाहा यत्पिबति
 तस्मै स्वाहा यन्मेहति तस्मै स्वाहा यच्छकृत्करोति तस्मै
 स्वाहा रेतसे स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहा प्रजननाय स्वाहा
 सर्वस्मै स्वाहा ॥ ५१ ॥

अ॒ग्नये॒ स्वाहा॑ वा॒यवे॒ स्वाहा॑ सू॒र्याय॒ स्वाह॑र्तम॑स्यृतस्य॒र्तम॑सि
 स॒त्यम॑सि स॒त्यस्य॑ स॒त्यम॑स्यृतस्य॒ पन्था॑ अ॒सि दे॒वानां॑
 छा॒याम॑र्तस्य॒ नाम॒ तत्स॒त्यं यत्त्वं॑ प्र॒जाप॑तिरस्यधि॒
 यद॑स्मिन्वा॒जिनी॑व शु॒भः स्पर्ध॑न्ते दि॒वः सू॒र्येण॒ विशो॑ऽपो
 वृ॒णानः॑ प॑वते क॒व्यन्प॒शुं न गो॑पा इ॒र्यः परि॑ज्मा॥ 52॥

[२०]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

सा॒ध्या वै दे॒वाः सु॑व॒र्गका॑मा ए॒त॑ ष॒ड्रात्र॑म॑पश्यन्तमाह॑रन्तेन॑
 ततो॒ वै ते सु॑व॒र्गं लो॒कमा॑यन् य ए॒वं वि॒द्वा॑सः ष॒ड्रात्र॑मा॑सते
 सु॒व॒र्गमे॒व लो॒कं य॑न्ति दे॒वस॒त्रं वै ष॑ड्रा॒त्रः प्र॒त्यक्ष॑ः ह्ये॒तानि॑
 पृ॒ष्ठानि॑ य ए॒वं वि॒द्वा॑सः ष॒ड्रात्र॑मा॑सते सा॒क्षादे॒व दे॒वता॑
 अ॒भ्यारो॑हन्ति ष॒ड्रात्रो॑ भ॑वति ष॒ड्वा ऋ॒तवः॑ ष॒दृष्ठानि॑॥१॥

पृ॒ष्ठैरे॒वर्तू॑न्वा॒रोह॑न्त्यृ॒तुभिः॑ सं॒वत्स॑रन्ते सं॒वत्स॑र ए॒व
 प्रति॑ तिष्ठन्ति बृ॒हद्र॑थन्त॒राभ्या॑ यन्ती॒यं वा॒व र॑थन्त॒रम॒सौ
 बृ॒हदा॒भ्यामे॒व य॒न्त्यथो॑ अ॒नयो॑रे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्ये॒ते वै

यज्ञस्याञ्जसायनी स्मृती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यन्ति
 त्रिवृदग्निष्टोमो भवति तेज एवाव रुन्धते पञ्चदशो
 भवतीन्द्रियमेवाव रुन्धते सप्तदशः ॥ २ ॥

भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो प्रैव तेन जायन्त एकविंशो
 भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिणवो भवति
 विजित्यै त्रयस्त्रिंशो भवति प्रतिष्ठित्यै सदोहविर्धानिन एतेन
 षड्रात्रेण यजेरन्नाश्वत्थी हविर्धानं चाग्नीध्रं च भवतस्तद्धि
 सुवर्ग्यं चक्रीवती भवतः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्या
 उलूखलबुध्नो यूपो भवति प्रतिष्ठित्यै प्राश्नो यान्ति प्राडिव
 हि सुवर्गः ॥ ३ ॥

लोकः सरस्वत्या यान्त्येष वै देवयानः पन्थास्तमेवान्वारोहन्त
 यान्त्यवर्तिमेवान्यस्मिन्प्रतिषज्य प्रतिष्ठां गच्छन्ति यदा दश
 शतं कुर्वन्त्यथैकमुत्थानं शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय
 आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठन्ति यदा शतं सहस्रं
 कुर्वन्त्यथैकमुत्थानं सहस्रसम्मितो वा असौ लोको-
 ऽमुमेव लोकमभि जयन्ति यदैषां प्रमीयेत यदा वा
 जीयेरन्नथैकमुत्थानन्तद्धि तीर्थम् ॥ ४ ॥

पृष्ठानि सप्तदशः सुवर्गो जयन्ति यदैकादश च॥१॥ [१]

कुसुरु॒बिन्द॒ औद्दाल॑किरकामयत पशु॒मान्थस्या॒मिति॒ स
ए॒त॒ स॒प्त॒रा॒त्रमा॑ह॒रत्तेना॑यजत तेन॒ वै स॒ याव॑न्तो ग्रा॒म्याः
प॒शव॑स्तानवा॒रुन्द्ध॒ य ए॒वं वि॒द्वान्थ॑स॒प्त॒रा॒त्रेण॒ यज॑ते याव॑न्त
ए॒व ग्रा॒म्याः प॒शव॑स्ताने॒वाव॑ रुन्द्धे स॒प्त॒रा॒त्रो भ॑वति स॒प्त
ग्रा॒म्याः प॒शवः॑ स॒प्तार॑ण्याः स॒प्त छ॒न्दा॑स्यु॒भय॑स्याव॑रु॒द्धौ
त्रि॒वृ॒द॒ग्नि॒ष्टो॒मो भ॑वति तेजः॥५॥

ए॒वाव॑ रुन्द्धे प॒ञ्च॒द॒शो भ॑वतीन्द्रि॒यमे॒वाव॑ रुन्द्धे स॒प्त॒द॒शो
भ॑वत्य॒न्नाद्य॑स्याव॑रु॒द्धा अथो॒ प्रैव॑ तेन॒ जाय॑त एकवि॒ंशो
भ॑वति प्र॒ति॒ष्ठि॒त्या अथो॒ रुच॑मे॒वात्म॑न्ध॒त्ते त्रि॒ण॒वो भ॑वति
विजि॑त्यै प॒ञ्चवि॒ंशो॑ऽग्नि॒ष्टो॒मो भ॑वति प्र॒जाप॑ते॒रास्यै
महा॑व्र॒तवा॑न॒न्नाद्य॑स्याव॑रु॒द्धौ विश्व॑जि॒त्सर्व॑पृ॒ष्ठोऽति॑रा॒त्रो
भ॑वति॒ सर्व॑स्या॒भिजि॑त्यै यत्प्र॒त्यक्ष॑म्पूर्वे॒ष्वहः॑सु पृ॒ष्ठान्यु॑पे॒युः
प्र॒त्यक्ष॑म्॥६॥

वि॒श्वजि॑ति॒ यथा॑ दु॒ग्धामु॑प॒सीद॑त्ये॒वमु॑त्त॒मम॑हः
स्या॒न्नैक॑रा॒त्रश्च॑न स्या॑द्बृ॒हद्र॑थन्त॒रे पूर्वे॑ष्वहः॒सूपं॑ यन्ती॒यं
वाव॑ र॒थन्त॑र॒मसौ॑ बृ॒हदा॑भ्यामे॒व न॒ यन्त्य॑थो॒ अन॑यो॒रेव॑ प्रति॒

तिष्ठन्ति यत्प्रत्यक्षं विश्वजितिं पृष्ठान्युपयन्ति यथा प्रत्तां दुहे
तादृगेव तत्॥ ७ ॥

तेजं उपेयुः प्रत्यक्षं द्विचत्वारिंशच्च॥२॥ [२]

बृहस्पतिरकामयत ब्रह्मवर्चसी स्यामिति स
एतमष्टरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततो वै स ब्रह्मवर्चस्यभवद्य
एवं विद्वानष्टरात्रेण यजते ब्रह्मवर्चस्येव भवत्यष्टरात्रो
भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसम्गायत्रियैव
ब्रह्मवर्चसमव रुन्देऽष्टरात्रो भवति चतस्रो वै दिशश्चतस्रो-
ऽवान्तरदिशा दिग्भ्य एव ब्रह्मवर्चसमव रुन्दे॥ ८ ॥

त्रिवृदग्निष्टोमो भवति तेज एवाव रुन्दे पञ्चदशो
भवतीन्द्रियमेवाव रुन्दे सप्तदशो भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धा
अथो प्रैव तेन जायत एकविंशो भवति प्रतिष्ठित्या
अथो रुचमेवात्मन्धत्ते त्रिणवो भवति विजित्यै त्रयस्त्रिंशो
भवति प्रतिष्ठित्यै पञ्चविंशोऽग्निष्टोमो भवति प्रजापतेराप्त्यै
महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुद्धौ विश्वजिथ्सर्वपृष्ठोऽतिरात्रो भवति
सर्वस्याभिजित्यै॥ ९ ॥

दिग्भ्य एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्देऽभिजित्यै॥३॥ [३]

प्रजापतिः प्रजा असृजत् ताः सृष्टाः क्षुधं न्यायन्त्स एतं
 नवरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत् ततो वै प्रजाभ्योऽ कल्पत्
 यर्हि प्रजाः क्षुधं निगच्छैयुस्तरहि नवरात्रेण यजेतेमे हि वा
 एतासां लोका अक्लृप्ता अथैताः क्षुधं नि गच्छन्तीमानेवाभ्यो
 लोकान्कल्पयति तान्कल्पमानान्प्रजाभ्योऽनु कल्पते
 कल्पन्ते॥१०॥

अस्मा इमे लोका ऊर्जं प्रजासु दधाति त्रिरात्रेणैवेमं
 लोकं कल्पयति त्रिरात्रेणान्तरिक्षं त्रिरात्रेणामुं लोकं
 यथा गुणे गुणमन्वस्यत्येवमेव तल्लोके लोकमन्वस्यति
 धृत्या अशिथिलम्भावाय ज्योतिर्गौरायुरिति ज्ञाताः स्तोमा
 भवन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु
 प्रति तिष्ठन्ति ज्ञात्रं प्रजानाम्॥११॥

गच्छति नवरात्रो भवत्यभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति
 यो ज्योगामयावी स्यात्स नवरात्रेण यजेत प्राणा हि वा
 एतस्याधृता अथैतस्य ज्योगामयति प्राणानेवास्मिन्दाधारोत
 यदीतासुर्भवति जीवत्येव॥१२॥

प्रजापतिरकामयत् प्र जायेयेति स एतं दशहोतारमपश्यत्तमं
 दशरात्रमसृजत् तेन दशरात्रेण प्राजायत दशरात्राय
 दीक्षिष्यमाणो दशहोतारं जुहुयाद्वशहोत्रैव दशरात्रं सृजते
 तेन दशरात्रेण प्र जायते वैराजो वा एष यज्ञो यद्वशरात्रो य
 एवं विद्वान्दशरात्रेण यजते विराजमेव गच्छति प्राजापत्यो
 वा एष यज्ञो यद्वशरात्रः॥१३॥

य एवं विद्वान्दशरात्रेण यजते प्रैव जायत
 इन्द्रो वै सदृङ्देवताभिरासीत्स न व्यावृतमगच्छत्स
 प्रजापतिमुपाधावत् तस्मा एतं दशरात्रम्प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायज
 ततो वै सोऽन्याभिर्देवताभिर्यावृतमगच्छद्य एवं
 विद्वान्दशरात्रेण यजते व्यावृतमेव पाप्मना भ्रातृव्येण
 गच्छति त्रिककुद्वै॥१४॥

एष यज्ञो यद्वशरात्रः ककुत्पञ्चदशः ककुदैकविंशः
 ककुत्रयस्त्रिंशो य एवं विद्वान्दशरात्रेण यजते त्रिककुदेव
 समानानां भवति यजमानः पञ्चदशो यजमान एकविंशो
 यजमानस्त्रयस्त्रिंशः पुर इतरा अभिचर्यमाणो दशरात्रेण
 यजेत देवपुरा एव पर्यूहते तस्य न कुतश्चनोपाव्याधो
 भवति नैनमभिचरन्स्तृणुते देवासुराः संयत्ता आसन्ते देवा

ए॒ताः॥१५॥

दे॒व॒पु॒रा अ॒पश्यन् यद॑श्चरा॒त्रस्ताः पर्यौ॑हन्त॒ तेषां
न कु॒तश्च॒नोपा॑व्या॒धोऽभ॑वत्ततो॒ दे॒वा अ॒भ॒व॒न्परा॑सु॒रा
यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात्स द॑श्चरा॒त्रेण॑ यजेत दे॒वपु॒रा ए॒व
पर्यौ॑हते॒ तस्य॒ न कु॒तश्च॒नोपा॑व्या॒धो भ॑वति॒ भव॑त्या॒त्मना॒
परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति॒ स्तोमः॒ स्तोम॑स्योप॒स्तिर्भवति॒
भ्रातृ॑व्यमे॒वोप॑स्तिं कुरुते जा॒मि वै॥१६॥

ए॒तत्कु॑र्वन्ति॒ यज्या॑या॒ऽसु॒ऽस्तोम॑मु॒पेत्य॒ कनी॑या॒ऽसमु॒पय॑न्ति॒
यद॑ग्नि॒ष्टोम॑सा॒मान्य॒वस्ता॑च्च॒ पर॒स्ता॑च्च॒ भव॑न्त्यजा॒मित्वा॑य
त्रि॒वृद॑ग्नि॒ष्टोमो॑ऽग्नि॒ष्टुदा॑ग्नेयीषु॒ भवति॒ तेज॑ ए॒वाव॑ रु॒न्दे
प॒ञ्चद॑श उ॒क्थ्य॑ ऐ॒न्द्रीष्वि॑न्द्रि॒यमे॒वाव॑ रु॒न्दे त्रि॒वृद॑ग्नि॒ष्टोमो॑
वै॒श्वदे॒वीषु॑ पु॒ष्टिमे॒वाव॑ रु॒न्दे सप्त॑द॒शोऽग्नि॒ष्टोमः॑ प्रा॒जाप॑त्यासु॒
ती॒व्रसो॑मो॒ऽन्नाद्य॑स्याव॒रुद्धा॒ अथो॒ प्रैव॑ तेन॒ जाय॑ते॥१७॥

ए॒कवि॑ः॒श उ॒क्थ्यः॑ सौ॒रीषु॒ प्रति॑ष्ठित्या॒ अथो॒
रुच॑मे॒वात्म॑न्ध॒त्ते सप्त॑द॒शोऽग्नि॒ष्टोमः॑ प्रा॒जाप॑त्यासूप॒हव्यं॑
उप॒हव॑मे॒व ग॑च्छति॒ त्रिण॑वाव॒ग्नि॒ष्टोमा॑व॒भित॑ ऐ॒न्द्रीषु॒ विजि॑त्यै
त्रय॑स्त्रि॒ःश उ॒क्थ्यो॑ वै॒श्वदे॒वीषु॑ प्रति॑ष्ठित्यै॒ विश्व॑जि॒त्सर्व॑पृ॒ष्ठोऽ

तिरात्रो भवति सर्वस्याभिजित्यै॥१८॥

प्राजापत्यो वा एष यज्ञो यदशरात्रस्त्रिकुद्धा एता वै जायन्त एकत्रिंशच्च॥५॥—[५]

ऋतवो वै प्रजाकामाः प्रजां नाविन्दन्त तेऽकामयन्त
प्रजां सृजेमहि प्रजामव रुन्धीमहि प्रजां विन्देमहि
प्रजावन्तः स्यामेति त एतमेकादशरात्रमपश्यन्तमाहर्न्तेनायजन्
ततो वै ते प्रजामसृजन्त प्रजामवारुन्धत प्रजामविन्दन्त
प्रजावन्तोऽभवन्त ऋतवोऽभवन्तदार्तवानामार्तवृत्वमृतूनां वा
एते पुत्रास्तस्मात्॥१९॥

आर्तवा उच्यन्ते य एवं विद्वांस एकादशरात्रमासते
प्रजामेव सृजन्ते प्रजामव रुन्धते प्रजां विन्दन्ते प्रजावन्तो
भवन्ति ज्योतिरतिरात्रो भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्धते
सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठः षडहो भवति षड्वा ऋतवः
षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवतूनन्वारोहन्त्यृतुभिः संवत्सरन्ते संवत्सर
एव प्रति तिष्ठन्ति चतुर्विंशो भवति चतुर्विंशत्यक्षरा
गायत्री॥२०॥

गायत्रम्ब्रह्मवर्चसङ्गायत्रियामेव ब्रह्मवर्चसे प्रति
तिष्ठन्ति चतुश्चत्वारिंशो भवति चतुश्चत्वारिंशदक्षरा

त्रिष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुत्रिष्टुभ्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठन्त्यष्टाचत्वारिंशो
 भवत्यष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवो
 जगत्यामेव पशुषु प्रति तिष्ठन्त्येकादशरात्रो भवति पञ्च वा
 ऋतव आर्तवाः पञ्चर्तुष्वेवार्तवेषु संवत्सरे प्रतिष्ठाय प्रजामव
 रुन्धतेऽतिरात्रावभितो भवतः प्रजायै परिगृहीत्यै॥ २१॥

तस्माद्वायुत्र्येकात्रपञ्चाशच्च॥ ६॥ [६]

ऐन्द्रवायवाग्रान्गृहीयाद्यः कामयेत यथापूर्वं प्रजाः
 कल्पेरन्निति यज्ञस्य वै क्लृप्तिमनु प्रजाः कल्पन्ते
 यज्ञस्याक्लृप्तिमनु न कल्पन्ते यथापूर्वमेव प्रजाः कल्पयति न
 ज्याया सं कनीयानति क्रामत्यैन्द्रवायवाग्रान्गृहीयादामयाविन
 प्राणेन वा एष व्यृध्यते यस्यामयति प्राण ऐन्द्रवायवः
 प्राणेनैवैनं समर्धयति मैत्रावरुणाग्रान्गृहीरन् येषां
 दीक्षितानां प्रमीयेत॥ २२॥

प्राणापानाभ्यां वा एते व्यृध्यन्ते येषां दीक्षितानां
 प्रमीयते प्राणापानौ मित्रावरुणौ प्राणापानावेव मुखतः
 परि हरन्त आश्विनाग्रान्गृहीतानुजावरौऽश्विनौ वै
 देवानामानुजावरौ पश्चेवाग्रं पर्येतामश्विनावेतस्य देवता

य आनुजावरस्तावेवैनमग्रं परि णयतः शुक्राग्रान्गृहीत
 गतश्रीः प्रतिष्ठाकामोऽसौ वा आदित्यः शुक्र एषोऽन्तो-
 ऽन्तम्मनुष्यः ॥ २३ ॥

श्रियै गत्वा नि वर्ततेऽन्तादेवान्तमा रभते न ततः
 पापीयान्भवति मन्थ्यग्रान्गृहीताभिचरन्नार्तपात्रं वा
 एतद्यन्मन्थिपात्रम्मृत्युनैवैनं ग्राहयति ताजगार्तिमाच्छ्रत्याग्रयणा
 यस्य पिता पितामहः पुण्यः स्यादथ तन्न प्राप्नुयाद्वाचा वा
 एष इन्द्रियेण व्यूध्यते यस्य पिता पितामहः पुण्यः ॥ २४ ॥

भवत्यथ तन्न प्राप्नोत्युर इवैतद्यज्ञस्य वागिव
 यदाग्रयणो वाचैवैनमिन्द्रियेण समर्धयति न ततः
 पापीयान्भवत्युक्थ्याग्रान्गृहीताभिचर्यमाणः सर्वेषां वा
 एतत्पात्राणामिन्द्रियं यदुक्थ्यपात्रं सर्वेणैवैनमिन्द्रियेणाति
 प्र युङ्क्ते सरस्वत्यभि नो नेषि वस्य इति पुरोरुचं
 कुर्याद्वाग्वै ॥ २५ ॥

सरस्वती वाचैवैनमति प्र युङ्क्ते मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि
 गन्मेत्याह मृत्योर्वै क्षेत्राण्यरणानि तेनैव मृत्योः क्षेत्राणि न
 गच्छति पूर्णान्ग्रहान्गृहीयादामयाविनः प्राणान् वा एतस्य

शुगृच्छति यस्यामयति प्राणा ग्रहाः प्राणानेवास्यं शुचो
 मुञ्चत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव पूर्णान्ग्रहान्गृह्णीयाद्यर्हि
 पर्जन्यो न वर्षेत्प्राणान् वा एतर्हि प्रजानां शुगृच्छति
 यर्हि पर्जन्यो न वर्षति प्राणा ग्रहाः प्राणानेव प्रजानां
 शुचो मुञ्चति ताजक्प्र वर्षति॥२६॥

प्रमीयेत मनुष्यं ऋध्यते यस्य पिता पितामहः पुण्यो वाग्वा एव

पूर्णान्ग्रहान्मृञ्चति ५ शतिश्च॥ ७॥ [७]

गायत्रो वा ऐन्द्रवायवो गायत्रम्प्रायणीयमहस्तस्मात्प्रायणीये-
 ऽहन्नैन्द्रवायवो गृह्यते स्व एवैनमायतने गृह्णाति त्रैष्टुभो
 वै शुक्रस्त्रैष्टुभं द्वितीयमहस्तस्माद्वितीयेऽहञ्छुक्रो गृह्यते
 स्व एवैनमायतने गृह्णाति जागतो वा आग्रयणो जागतं
 तृतीयमहस्तस्मात्तृतीयेऽहन्नाग्रयणो गृह्यते स्व एवैनमायतने
 गृह्णात्येतद्वै॥२७॥

यज्ञमापद्यच्छन्दाः स्याप्रोति यदाग्रयणः श्वो गृह्यते
 यत्रैव यज्ञमदृशन्तत एवैनम्पुनः प्र युङ्क्ते जगन्मुखो वै
 द्वितीयस्त्रिरात्रो जागत आग्रयणो यच्चतुर्थेऽहन्नाग्रयणो गृह्यते
 स्व एवैनमायतने गृह्णात्यथो स्वमेव छन्दोऽनु पर्यावर्तन्ते

राथंतरो वा ऐन्द्रवायवो राथंतरं पञ्चममहस्तस्मात्पञ्चमे-
ऽहन्न॥ २८ ॥

ऐन्द्रवायवो गृह्यते स्व एवैनमायतने गृह्णाति बार्हतो
वै शुक्रो बार्हतः षष्ठमहस्तस्मात्षष्ठेऽहञ्छुक्रो गृह्यते स्व
एवैनमायतने गृह्णात्येतद्वै द्वितीयं यज्ञमापद्यच्छन्दाः स्याप्रोति
यच्छुक्रः श्वो गृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशन्तत एवैनम्पुनः प्र युङ्क्ते
त्रिष्टुङ्खो वै तृतीयस्त्रिरात्रस्त्रैष्टुभः ॥ २९ ॥

शुक्रो यथसप्तमेऽहञ्छुक्रो गृह्यते स्व एवैनमायतने
गृह्णात्यथो स्वमेव छन्दोऽनु पर्यावर्तन्ते वाग्वा आग्रयणो
वागष्टममहस्तस्मादष्टमेऽहन्नाग्रयणो गृह्यते स्व एवैनमायतने
गृह्णाति प्राणो वा ऐन्द्रवायवः प्राणो नवममहस्तस्मान्नवमे-
ऽहन्नैन्द्रवायवो गृह्यते स्व एवैनमायतने गृह्णात्येतत् ॥ ३० ॥

वै तृतीयं यज्ञमापद्यच्छन्दाः स्याप्रोति यदैन्द्रवायवः
श्वो गृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशन्तत एवैनम्पुनः प्र युङ्क्तेऽथो
स्वमेव छन्दोऽनु पर्यावर्तन्ते पथो वा एतेऽध्यपथेन यन्ति
येऽन्ये नैन्द्रवायवात्प्रतिपद्यन्तेऽन्तः खलु वा एष यज्ञस्य
यदृशममहर्दशमेऽहन्नैन्द्रवायवो गृह्यते यज्ञस्य ॥ ३१ ॥

ए॒वान्तं॑ ग॒त्वाप॑था॒त्पन्था॑मपि॒ यन्त्यथो॑ यथा॒ वही॑यसा
प्रति॒सारं॑ वह॑न्ति ता॒दृगे॒व तच्छ॑न्दा॑स्य॒न्योन्य॑स्य
लो॒कम॒भ्यध्या॑यन्ता॒न्येते॒नैव॑ दे॒वा व्य॑वाहयन्नेन्द्रवा॒यव॑स्य
वा ए॒तदा॒यत॑नं॒ यच्च॑तुर्थमह॒स्तस्मि॑न्नाग्रय॒णो गृ॑ह्यते
तस्मा॑दाग्रय॒णस्या॒यत॑ने नव॒मेऽह॑न्नेन्द्रवा॒यवो॑ गृह्यते शु॒क्रस्य॑
वा ए॒तदा॒यत॑नं॒ यत्प॑ञ्चमम्॥ ३२॥

अह॒स्तस्मि॑न्नेन्द्रवा॒यवो॑ गृह्यते॒ तस्मा॑दैन्द्रवा॒यव॑स्या॒यत॑ने
सप्त॑मेऽह॑ञ्छु॒क्रो गृ॑ह्यत आग्रय॒णस्य॑ वा ए॒तदा॒यत॑नं॒
यत्ष॑ष्ठमह॒स्तस्मि॑ञ्छु॒क्रो गृ॑ह्यते॒ तस्मा॑च्छु॒क्रस्या॒यत॑नेऽष्ट॑मे-
ऽह॑न्नाग्रय॒णो गृ॑ह्यते॒ छन्दा॑स्ये॒व तद्वि॑ वा॒हय॑ति॒ प्र व॑स्य॒सो
विवा॒हमा॑प्नोति॒ य ए॒वं वेदा॑थो दे॒वता॑भ्य ए॒व य॒ज्ञे सं॒विद॑
दधा॑ति॒ तस्मा॑दिदम॒न्योन्य॑स्मै ददा॑ति॥ ३३॥

एतद्वै पञ्चमेऽहन्नेष्टम एतद्गृह्यते यज्ञस्य पञ्चममन्यस्मा एकञ्च॥ ८॥ [८]

प्र॒जाप॑तिरका॒मय॑त॒ प्र जा॑येयेति॒ स ए॒तं द्वा॑दशरा॒त्रम॑पश्य॒त्तम॑
ततो॒ वै स प्रा॑जा॒यत॑ यः का॒मये॑त॒ प्र जा॑येयेति॒ स द्वा॑दशरा॒त्रेण॑
यजे॑त॒ प्रैव॑ जा॒यते॒ ब्रह्म॑वा॒दिनो॑ वदन्त्यग्निष्टोमप्रा॒यणा॑ य॒ज्ञा
अथ॒ कस्मा॑दतिरा॒त्रः पूर्॒वः प्र यु॑ज्यत॒ इति॑ चक्षु॒षी वा ए॒ते

यज्ञस्य यदतिरात्रौ कनीनिके अग्निष्टोमौ यत्॥ ३४॥

अग्निष्टोमं पूर्वम्प्रयुञ्जीरन्बहिर्धा कनीनिके दध्युस्तस्मादतिरात्रौ
पूर्वः प्र युज्यते चक्षुषी एव यज्ञे धित्वा मध्यतः कनीनिके
प्रति दधति यो वै गायत्रीं ज्योतिःपक्षां वेद ज्योतिषा भासा
सुवर्गं लोकमेति यावग्निष्टोमौ तौ पक्षौ येऽन्तरेऽष्टावुक्थ्याः
स आत्मैषा वै गायत्री ज्योतिःपक्षा य एवं वेद ज्योतिषा
भासा सुवर्गं लोकम्॥ ३५॥

एति प्रजापतिर्वा एष द्वादशधा विहितो यद्द्वादशरात्रौ
यावतिरात्रौ तौ पक्षौ येऽन्तरेऽष्टावुक्थ्याः स आत्मा
प्रजापतिर्वावैष सन्त्सद्ध वै सत्रेण स्पृणोति प्राणा वै
सत्प्राणानेव स्पृणोति सर्वासां वा एते प्रजानां प्राणैरासते
ये सत्रमासते तस्मात्पृच्छन्ति किमेते सत्रिण इति प्रियः
प्रजानामुत्थितो भवति य एवं वेद॥ ३६॥

अग्निष्टोमौ यथ्सुवर्गल्लोकं प्रियः प्रजानां पञ्च च॥ १॥ [१]

न वा एषोऽन्यतो वैश्वानरः सुवर्गायं लोकाय प्राभवदूर्ध्वो
ह वा एष आतत आसीत्ते देवा एतं वैश्वानरं
पर्यौहन्त्सुवर्गस्य लोकस्य प्रभूत्या ऋतवो वा एतेन

प्रजापतिमयाजयन्तेष्वार्धोदधि तदुधोतिं ह वा ऋत्विक्षु य
 एवं विद्वान्द्वादशाहेन यजते तस्मिन्नेच्छन्त स रसमहं
 वसन्ताय प्रायच्छत्॥ ३७ ॥

यवं ग्रीष्मायौषधीर्वर्षाभ्यो ब्रीहीञ्छुरदे माषतिलौ
 हेमन्तशिशिराभ्यान्तेनेन्द्र प्रजापतिरयाजयत्ततो वा
 इन्द्र इन्द्रोऽभवत्तस्मादाहुरानुजावरस्य यज्ञ इति स
 ह्येतेनाग्रेऽयंजतैष ह वै कुणपमत्ति यः सत्रे प्रतिगृह्णाति
 पुरुषकुणपमंश्चकुणपङ्गौर्वा अन्नं येन पात्रेणान्निम्बिभ्रति यत्तन्न
 निर्णेनिजति ततोऽधि॥ ३८ ॥

मलं जायत एक एव यजेतैको हि प्रजापतिरार्धोद्वादश
 रात्रीर्दीक्षितः स्याद्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः
 प्रजापतिर्वैष एष ह त्वै जायते यस्तपसोऽधि जायते चतुर्धा
 वा एतास्तिस्त्रस्तिस्त्रो रात्रयो यद्वादशोपसदो याः प्रथमा यज्ञं
 ताभिः सम्भरति या द्वितीया यज्ञं ताभिरा रभते॥ ३९ ॥

यास्तृतीयाः पात्राणि ताभिर्निर्णेनित्ते याश्चतुर्थीरपि
 ताभिरात्मानंमन्तरतः शुन्यते यो वा अस्य पशुमत्तिं
 मा२स२ सोऽस्ति यः पुरोडाशमस्तिष्क२ स यः परिवापं

पुरीष॑ꣳ स य आज्य॑म्म॒ज्जान॑ꣳ स यः सोम॑ꣳ स्वेद॑ꣳ
 सोऽपि॑ ह वा अस्य॑ शीर्ष॑ण्या निष्पदः॑ प्रति॑ गृह्णाति॑ यो
 द्वाद॑शाहे प्रति॑गृह्णाति॑ तस्मा॑द्द्वाद॑शाहेन॑ न याज्य॑म्पाप्मनो॑
 व्यावृ॑त्त्यै॥४०॥

अयंच्छुदधिं रभते द्वादशाहेन चत्वारिं च॥१०॥ [१०]

एक॑स्मै स्वाहा॑ द्वाभ्या॑ꣳ स्वाहा॑ त्रिभ्यः॑ स्वाहा॑ चतु॑र्भ्यः
 स्वाहा॑ प॒ञ्चभ्यः॑ स्वाहा॑ ष॒ड्भ्यः॑ स्वाहा॑ स॒प्तभ्यः॑ स्वाहा॑ ऽष्टा॑भ्यः
 स्वाहा॑ न॒वभ्यः॑ स्वाहा॑ द॒शभ्यः॑ स्वाहा॑ैकाद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑
 द्वाद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑ त्रयोद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑ चतु॑र्दशभ्यः॑ स्वाहा॑
 प॒ञ्चद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑ षोड॑शभ्यः॑ स्वाहा॑ सप्तद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑-
 ऽष्टाद॑शभ्यः॑ स्वाहा॑ैकान्न॑ विंश॑त्यै स्वाहा॑ नव॑विंश॑त्यै
 स्वाहा॑ैकान्न॑ च॒त्वारि॑ꣳशते॑ स्वाहा॑ नव॑च॒त्वारि॑ꣳशते॑ स्वाहा॑ैकान्न॑
 ष॒ष्ट्यै स्वाहा॑ नव॑ष॒ष्ट्यै स्वाहा॑ैकान्नाशी॑त्यै स्वाहा॑ नवा॑शीत्यै
 स्वाहा॑ैकान्न॑ श॒ताय॑ स्वाहा॑ श॒ताय॑ स्वाहा॑ द्वाभ्या॑ꣳ श॒ताभ्या॑ꣳ
 स्वाहा॑ सर्व॑स्मै स्वाहा॑॥४१॥

नवचत्वारिंशते स्वाहाैकान्नैकविंशतिश्च॥११॥ [११]

एक॑स्मै स्वाहा॑ त्रिभ्यः॑ स्वाहा॑ प॒ञ्चभ्यः॑ स्वाहा॑ स॒प्तभ्यः॑

स्वाहा नवभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा
 पञ्चदशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्न विंशत्यै
 स्वाहा नवविंशत्यै स्वाहैकान्न चत्वारिंशते स्वाहा
 नवचत्वारिंशते स्वाहैकान्न षष्ठ्यै स्वाहा नवषष्ठ्यै
 स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै स्वाहैकान्न शताय स्वाहा
 शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा ॥४२॥

एकस्मै त्रिभ्यः पञ्चाशत् ॥१२॥ [१२]

द्वाभ्यां स्वाहा चतुर्भ्यः स्वाहा षड्भ्यः स्वाहा ऽष्टाभ्यः
 स्वाहा दशभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा चतुर्दशभ्यः
 स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहा ऽष्टादशभ्यः स्वाहा विंशत्यै
 स्वाहा ऽष्टानवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा ॥४३॥

द्वाभ्यामष्टानवत्यै षड्विंशतिः ॥१३॥ [१३]

त्रिभ्यः स्वाहा पञ्चभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहा नवभ्यः
 स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा पञ्चदशभ्यः
 स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्न विंशत्यै स्वाहा नवविंशत्यै
 स्वाहैकान्न चत्वारिंशते स्वाहा नवचत्वारिंशते स्वाहैकान्न
 षष्ठ्यै स्वाहा नवषष्ठ्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै

स्वाहैका॒न्न श॒ताय॒ स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑ सर्व॒स्मै स्वाहा॑॥४४॥

त्रि॒भ्योऽष्टा॑चत्वारि॒ंशत्॥१४॥

च॒तुर्भ्यः॑ स्वाहा॑ऽष्टा॒भ्यः स्वाहा॑ द्वा॒दश॑भ्यः स्वाहा॑ षोड॒शभ्यः॑
स्वाहा॑ वि॒ंशत्यै॑ स्वाहा॑ षण्ण॑वत्यै स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑
सर्व॒स्मै स्वाहा॑॥४५॥

च॒तुर्भ्यः॑ षण्ण॑वत्यै षोड॒श॥१५॥

प॒ञ्चभ्यः॑ स्वाहा॑ द॒शभ्यः॑ स्वाहा॑ पञ्चद॒शभ्यः॑ स्वाहा॑
वि॒ंशत्यै॑ स्वाहा॑ पञ्च॑नवत्यै स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑ सर्व॒स्मै
स्वाहा॑॥४६॥

प॒ञ्चभ्यः॑ पञ्च॑नवत्यै चतु॑र्दश॥१६॥

द॒शभ्यः॑ स्वाहा॑ वि॒ंशत्यै॑ स्वाहा॑ त्रि॒ंशते॑ स्वाहा॑
चत्वारि॒ंशते॑ स्वाहा॑ पञ्चा॑शते स्वाहा॑ ष॒ष्ठ्यै स्वाहा॑ सप्त॑त्यै
स्वाहा॑ऽशी॒त्यै स्वाहा॑ नव॒त्यै स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑ सर्व॒स्मै
स्वाहा॑॥४७॥

द॒शभ्यो॑ द्वावि॒ंशतिः॑॥१७॥

वि॒ंशत्यै॑ स्वाहा॑ चत्वारि॒ंशते॑ स्वाहा॑ ष॒ष्ठ्यै स्वाहा॑ऽशी॒त्यै

स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑ सर्व॒स्मै स्वाहा॑॥४८॥

वि॒श॒त्यै द्वाद॑श॥१८॥ [१८]

प॒ञ्चा॒शते॒ स्वाहा॑ श॒ताय॒ स्वाहा॑ द्वा॒भ्याः॑ श॒ताभ्या॑ः स्वाहा॑
त्रि॒भ्यः श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ च॒तुर्भ्यः॑ श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ प॒ञ्चभ्यः॑
श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ ष॒ड्भ्यः श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ स॒प्तभ्यः॑ श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑-
ऽष्टा॒भ्यः श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ न॒वभ्यः॑ श॒तेभ्यः॑ स्वाहा॑ स॒हस्रा॑य॒
स्वाहा॑ सर्व॒स्मै स्वाहा॑॥४९॥

प॒ञ्चा॒शते॒ द्वात्रि॑ंशत्॥१९॥ [१९]

श॒ताय॒ स्वाहा॑ स॒हस्रा॑य॒ स्वाहा॑ऽयु॒ताय॒ स्वाहा॑
नि॒युता॑य॒ स्वाहा॑ प्र॒युता॑य॒ स्वाहा॑ऽर्बु॒दाय॒ स्वाहा॑ न्य॒र्बुदा॑य॒
स्वाहा॑ स॒मुद्रा॑य॒ स्वाहा॑ म॒ध्याय॒ स्वाहा॑ऽन्ता॑य॒ स्वाहा॑
परा॒र्थाय॒ स्वाहो॑ष॒से स्वाहा॑ व्यु॒ष्ट्यै स्वाहो॑दे॒ष्यते स्वाहो॑द्य॒ते
स्वाहो॑दि॒ताय॒ स्वाहा॑ सुव॒र्गाय॒ स्वाहा॑ लो॒काय॒ स्वाहा॑
सर्व॒स्मै स्वाहा॑॥५०॥

श॒ताया॑ष्टात्रि॑ंशत्॥२०॥ [२०]

प्र॒जव॑ ब्रह्मवा॒दिनः॑ कि॒मेष॑ वा आ॒प्त आ॑दि॒त्या उ॒भयोः॑ प्र॒जाप॑ति॒रन्वा॑य॒न्निन्द्रो॑ वै स॒दङ्घ्रि॑न्द्रो॒ वै

शिथिलः प्रजापतिरकामयतान्नादः सा विराडसावादित्योऽर्वाङ्मता मेऽग्निना स्वाहाधिन्द्रोऽष्ट्येतायं
 कृष्णायौषधीभ्यो वनस्पतिभ्यो विश्वेऽतिः॥२०॥ प्रजवं प्रजापतिर्यदच्छन्दोमन्तं हुवे सवाहमोषधीभ्यो
 द्विचत्वारिंशत्॥४२॥ प्रजवः सर्वस्मै स्वाहा॥॥ [२१]

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

प्रजवं वा एतेन यन्ति यद्वंशममहः पापावहीयं वा एतेन
 भवन्ति यद्वंशममहुर्यो वै प्रजवं यतामपथेन प्रतिपद्यते यः
 स्थाणुः हन्ति यो भेषं न्येति स हीयते स यो वै दशमे-
 ऽहन्नविवाक्य उपहन्यते स हीयते तस्मै य उपहताय व्याह
 तमेवान्वारभ्य समश्नुतेऽथ यो व्याह सः॥१॥

हीयते तस्माद्वशमेऽहन्नविवाक्य उपहताय न व्युच्यमथो
 खल्वाहुर्यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोकमायन्
 यज्ञस्य व्युद्धेनासुरान्पराभावयन्निति यत्खलु वै यज्ञस्य
 समृद्धं तद्यजमानस्य यद्व्युद्धं तद्भातृव्यस्य स यो वै
 दशमेऽहन्नविवाक्य उपहन्यते स एवाति रेचयति ते ये
 बाह्या दृशीकवः॥२॥

स्युस्ते वि ब्रूयुर्यदि तत्र न विन्देयुरन्तःसदसाद्भ्युच्यं

यदि तत्र न विन्देयुर्गृहपतिना व्युच्यन्तद्व्युच्यमेवाथ वा
 एतत्सर्पराज्ञिया ऋग्भिः स्तुवन्तीयं वै सर्पतो राज्ञी यद्वा
 अस्यां किं चार्चन्ति यदानृचुस्तेनेयः सर्पराज्ञी ते यदेव किं
 च वाचानृचुर्यदतोऽध्यर्चितारः ॥ ३ ॥

तदुभयमाप्त्वावरुध्योत्तिष्ठामेति ताभिर्मनसा स्तुवते न वा
 इमामंश्वरथो नाश्वतरि रथः सद्यः पर्याप्तुमर्हति मनो वा
 इमाः सद्यः पर्याप्तुमर्हति मनः परिभवितुमथ ब्रह्म वदन्ति
 परिमिता वा ऋचः परिमितानि सामानि परिमितानि
 यजूः प्यथैतस्यैवान्तो नास्ति यद्वह्न तत्प्रतिगृणत आ
 चक्षीत स प्रतिगरः ॥ ४ ॥

व्याह स दृशीकवोऽर्चितारः स एकश्च ॥ १ ॥ [१]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं द्वादशाहस्य प्रथमेनाहृत्विजां
 यजमानो वृङ्क्त इति तेज इन्द्रियमिति किं द्वितीयेनेति
 प्राणानन्नाद्यमिति किं तृतीयेनेति त्रीणिमाल्लोणकानिति
 किं चतुर्थेनेति चतुष्पदः पशूनि किम्पञ्चमेनेति
 पञ्चाक्षराम्पङ्क्तिमिति किं षष्ठेनेति षडृतूनि किं
 सप्तमेनेति सप्तपदाः शक्करीमिति ॥ ५ ॥

किमष्टमेनेत्यष्टाक्षरां गायत्रीमिति किं नवमेनेति
 त्रिवृतं स्तोममिति किं दशमेनेति दशाक्षरां विराजमिति
 किमेकादशेनेत्येकादशाक्षरां त्रिष्टुभमिति किं द्वादशेनेति
 द्वादशाक्षरां जगतीमित्येतावद्वा अस्ति यावदेतद्यावदेवास्ति
 तदेषां वृद्धे ॥ ६ ॥

शक्नोतीमित्येकचत्वारिंशच्च ॥ २ ॥ [२]

एष वा आतो द्वादशाहो यत्रयोदशरात्रः समानः
 ह्येतदह्यत्प्रायणीयंश्चोदयनीयंश्च त्र्यतिरात्रो भवति त्रयं
 इमे लोका एषां लोकानामाप्त्यै प्राणो वै प्रथमोऽतिरात्रो
 व्यानो द्वितीयोऽपानस्तृतीयः प्राणापानोदानेष्वेवान्नाद्ये प्रति
 तिष्ठन्ति सर्वमायुर्यन्ति य एवं विद्वांस्रयोदशरात्रमासते
 तदाहुर्वाग्वा एषा वितता ॥ ७ ॥

यद्वादशाहस्तां विच्छिन्द्युर्यन्मध्येऽतिरात्रं कुर्युरुपदासुका
 गृहपतेर्वाग्न्यादुपरिष्ठाच्छन्दोमानां म्महाव्रतं कुर्वन्ति
 सन्ततामेव वाचमव रुद्धतेऽनुपदासुका गृहपतेर्वाग्भवति
 पशवो वै छन्दोमा अन्नं म्महाव्रतं यदुपरिष्ठाच्छन्दोमानां-
 म्महाव्रतं कुर्वन्ति पशुषु चैवान्नाद्ये च प्रति तिष्ठन्ति ॥ ८ ॥

वितंता त्रिचंत्वारिंशच्च॥३॥ [३]

आदित्या अकामयन्तोभयोर्लोकयोर्ऋध्रुयामेति त
 एतं चतुर्दशरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततो वै
 त उभयोर्लोकयोरार्ध्ववन्नस्मिंश्चामुष्मिंश्च य एवं
 विद्वांसश्चतुर्दशरात्रमासंत उभयोरेव लोकयोर्ऋध्रुवन्त्य-
 स्मिंश्चामुष्मिंश्च चतुर्दशरात्रो भवति सप्त ग्राम्या ओषधयः
 सप्तारण्या उभयोषामवरुद्धौ यत्पराचीनानि पृष्ठानि॥९॥

भवन्त्यमुमेव तैर्लोकमभि जयन्ति यत्प्रतीचीनानि पृष्ठानि
 भवन्तीममेव तैर्लोकमभि जयन्ति त्रयस्त्रिंशौ मध्यतः स्तोमौ
 भवतः साम्राज्यमेव गच्छन्त्यधिराजौ भवतोऽधिराजा एव
 समानानां भवन्त्यतिरात्रावभितो भवतः परिगृहीत्यै॥१०॥

पृष्ठानि चतुस्त्रिंशच्च॥४॥ [४]

प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैतं देवा अन्वायन्तानादित्याश्च
 पशवश्चान्वायन्ते देवा अब्रुवन् यान्पशूनुपार्जीविष्म
 त इमेऽन्वाग्मन्निति तेभ्य एतं चतुर्दशरात्रम्प्रत्यौहन्त
 आदित्याः पृष्ठैः सुवर्गं लोकमारोहन्त्यहाभ्यामस्मिल्लौके
 पशून्प्रत्यौहन्पृष्ठैरादित्या अमुष्मिल्लोक आर्ध्ववन्त्यहाभ्यामस्मिन्॥

लो॒के प॒शवो॒ य ए॒वं वि॒द्वाꣳसं॑श्चतुर्दशरात्रमासंत उ॒भयो॑रे॒व
 लो॒कयो॑र्ऋ॒ध्रुव॑न्त्यस्मिंश्चामुष्मिंश्च पृ॒ष्ठैरे॒वामुष्मि॑ल्लो॒क
 ऋ॒ध्रुव॑न्ति त्र्य॒हाभ्या॑मस्मि॒ल्लो॒के ज्योति॑र्गौरायुरिति त्र्य॒हो
 भ॑वती॒यं वा॒व ज्योति॑रन्तरिक्षं गौर॒सावायु॑रि॒माने॒व
 लो॒कान॒भ्यारो॑हन्ति यद॒न्यतः॑ पृ॒ष्ठानि॑ स्युर्विवि॒वधः॑
 स्या॒न्मध्ये॑ पृ॒ष्ठानि॑ भवन्ति सविवध॒त्वाय॑॥१२॥

ओजो॒ वै वी॒र्यं॑ पृ॒ष्ठान्यो॑ज ए॒व वी॒र्य॑म्मध्यतो दधते
 बृ॒हद्रथ॑न्तराभ्यां यन्ती॒यं वा॒व र॑थन्तरमसौ बृ॒हदा॒भ्यामे॒व
 य॒न्त्यथो॑ अ॒नयो॑रे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्येते वै य॒ज्ञस्या॑ञ्ज॒साय॑नी
 सु॒ती ता॒भ्यामे॒व सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्ति परा॑श्चो वा ए॒ते
 सु॒वर्गं॑ लो॒कम॒भ्यारो॑हन्ति ये प॑रा॒चीना॑नि पृ॒ष्ठान्यु॑पयन्ति
 प्र॒त्यङ्मु॒हो भ॑वति प्र॒त्यव॑रूढ्या अथो प्रति॑ष्ठित्या
 उ॒भयो॑र्लो॒कयो॑र्ऋ॒द्धोति॑ष्ठन्ति चतु॑र्दशैतास्तासां या
 दश॒ दशा॑क्षरा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड्विरा॑जैवान्नाद्यमव॑ रुन्धते
 याश्चत॑स्त्रश्चत॑स्रो दि॒शो दि॒क्ष्वे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्यतिरात्राव॒भितो॑
 भवतः॒ परि॑गृहीत्यै॥१३॥

इन्द्रो वै सदृङ्देवताभिरासीत्स न व्यावृतमगच्छत्स
 प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतम्पञ्चदशरात्रम्प्रायच्छत्तमाहरत्
 तेनायजत् ततो वै सोऽन्याभिर्देवताभिर्यावृतमगच्छद्य
 एवं विद्वांसः पञ्चदशरात्रमासते व्यावृतमेव पाप्मना
 भ्रातृव्येण गच्छन्ति ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहो भवतीयं वाव
 ज्योतिरन्तरिक्षम्॥१४॥

गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठन्त्यसत्रं वा
 एतद्यदछन्दोमं यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता
 एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वा वीर्यं पृष्ठानि
 पशवश्छन्दोमा ओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति
 पञ्चदशरात्रो भवति पञ्चदशो वज्रो वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्र
 हरन्त्यतिरात्रावभितो भवत इन्द्रियस्य परिगृहीत्यै॥१५॥

अन्तरिक्षमिन्द्रियस्यैकञ्च॥६॥

[६]

इन्द्रो वै शिथिल इवाप्रतिष्ठित आसीत्सोऽसुरेभ्यो-
 ऽबिभेत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतम्पञ्चदशरात्रं
 वज्रम्प्रायच्छत् तेनासुरान्पराभाव्य विजित्य श्रियमगच्छदग्निष्टुत
 पाप्मानं निरदहत पञ्चदशरात्रेणौजो बलमिन्द्रियं

वीर्यमात्मन्नधत्त य एवं विद्वांसः पञ्चदशरात्रमासते
 भ्रातृव्यानेव पराभाव्यं विजित्य श्रियं गच्छन्त्यग्निष्टुतां
 पाप्मानं निः॥१६॥

दहन्ते पञ्चदशरात्रेणौजो बलमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्दधत्त
 एता एव पशव्याः पञ्चदश वा अर्धमासस्य रात्रयोऽ-
 र्धमासशः संवत्सर आप्यते संवत्सरम्पशवोऽनु प्र जायन्ते
 तस्मात्पशव्या एता एव सुवर्ग्याः पञ्चदश वा अर्धमासस्य
 रात्रयोऽर्धमासशः संवत्सर आप्यते संवत्सरः सुवर्गो
 लोकस्तस्मात्सुवर्ग्या ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहो भवतीयं वाव
 ज्योतिरन्तरिक्षम्॥१७॥

गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहन्ति यदन्यतः पृष्ठानि
 स्युर्विविवधः स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवन्ति सविवधत्वायौजो
 वै वीर्यं पृष्ठान्योजं एव वीर्यमध्यतो दधते बृहद्रथन्तराभ्यां
 यन्तीयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो अनयोरेव
 प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्मृती ताभ्यामेव सुवर्गं
 लोकम्॥१८॥

यन्ति पराश्चो वा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति

ये पराचीनानि पृष्ठान्युपयन्ति प्रत्यङ्ग्रहो भवति
 प्रत्यवरूढ्या अथो प्रतिष्ठित्या उभयौलोकयोरऋद्धोत्तिष्ठन्ति
 पञ्चदशैतास्तासां या दश दशाक्षरा विराडन्न विराड्विराजैवान्नाद्य-
 मव रुन्धते याः पञ्च पञ्च दिशो दिक्ष्वैव प्रति
 तिष्ठन्त्यतिरात्रावभितो भवत इन्द्रियस्य वीर्यस्य प्रजायै
 पशूनां परिगृहीत्यै॥१९॥

गच्छन्त्यग्निष्टतां पाप्मानन्निरन्तरिक्षल्लोकं प्रजायै द्वे च॥७॥ [७]

प्रजापतिरकामयतान्नादः स्यामिति स एतः
 सप्तदशरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत् ततो वै सोऽन्नादो-
 ऽभवद्य एवं विद्वांसः सप्तदशरात्रमासतेऽन्नादा एव भवन्ति
 पञ्चाहो भवति पञ्च वा ऋतवः संवत्सर ऋतुष्वेव संवत्सरे
 प्रति तिष्ठन्त्यथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ यज्ञो यज्ञमेवाव
 रुन्धतेऽसत्रं वा एतत्॥२०॥

यदच्छन्दोमं यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता एव पृष्ठैरव
 रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छन्दोमा
 ओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति सप्तदशरात्रो भवति
 सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतेरास्या अतिरात्रावभितो भवतो-

ऽन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै॥२१॥

एतत्सप्तत्रिंशच्च॥८॥ [८]

सा विराड्विक्रम्यातिष्ठद्ब्रह्मणा देवेष्वन्नेनासुरेषु ते देवा
अकामयन्तोभयं सं वृञ्जीमहि ब्रह्म चान्नं चेति त एता
विंशतिं रात्रीरपश्यन्ततो वै त उभयं समवृञ्जतु ब्रह्म
चान्नं च ब्रह्मवर्चसिनोऽन्नादा अभवन् य एवं विद्वांस एता
आसत उभयमेव सं वृञ्जते ब्रह्म चान्नं च॥२२॥

ब्रह्मवर्चसिनोऽन्नादा भवन्ति द्वे वा एते विराजौ तयोरेव
नाना प्रति तिष्ठन्ति विंशो वै पुरुषो दश हस्त्या
अङ्गुलयो दश पद्या यावानेव पुरुषस्तमात्स्वोत्तिष्ठन्ति
ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा भवन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं
गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं त्र्यहा
भवन्त्यभिपूर्वमेव सुवर्गम्॥२३॥

लोकमभ्यारोहन्ति यदन्यतः पृष्ठानि स्युर्विविवधं
स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवन्ति सविवधत्वायौजो वै वीर्यं
पृष्ठान्योज एव वीर्यमध्यतो दधते बृहद्रथन्तराभ्यां यन्तीयं
वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो अनयोरेव प्रति

तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्मृती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं
यन्ति पराञ्चो वा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति ये पराचीनानि
पृष्ठान्युपयन्ति प्रत्यङ्महो भवति प्रत्यवरूढ्या अथो
प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर् ऋद्धोत्तिष्ठन्त्यतिरात्रावभितो
भवतो ब्रह्मवर्चसस्यान्नाद्यस्य परिगृहीत्यै॥२४॥

वृज्जते ब्रह्म चान्नञ्च सुवर्गमेते सुवर्गत्रयोविंशतिश्च॥९॥ [९]

असावादित्योऽस्मिन्नल्लोक आसीत्तं देवाः पृष्ठैः परिगृह्य
सुवर्गं लोकमगमयन्परैरवस्तात्पर्यगृह्णन्दिवाकीर्त्येन सुवर्गे
लोके प्रत्यस्थापयन्परैः परस्तात्पर्यगृह्णन्पृष्ठैरुपावारोहन्त्स
वा असावादित्योऽमुष्मिन्नल्लोके परैरुभयतः परिगृहीतो
यत्पृष्ठानि भवन्ति सुवर्गमेव तैर्लोकं यजमाना यन्ति
परैरवस्तात्परिं गृह्णन्ति दिवाकीर्त्येन॥२५॥

सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्ति परैः परस्तात्परिं
गृह्णन्ति पृष्ठैरुपावारोहन्ति यत्परं परस्तान्न स्युः पराञ्चः
सुवर्गाल्लोकान्निष्पद्येरन् यदवस्तान्न स्युः प्रजा निर्दहेयुरभितो
दिवाकीर्त्यं परःसामानो भवन्ति सुवर्ग एवैनाल्लोक
उभयतः परिं गृह्णन्ति यजमाना वै दिवाकीर्त्यं संवत्सरः

परःसामानोऽभितो दिवाकीर्त्यं परः सामानो भवन्ति
संवत्सर एवोभयतः॥२६॥

प्रति तिष्ठन्ति पृष्ठं वै दिवाकीर्त्यम्पार्श्वं परःसामानोऽभितो
दिवाकीर्त्यं परःसामानो भवन्ति तस्मादभितः पृष्ठम्पार्श्वं
भूयिष्ठा ग्रहा गृह्यन्ते भूयिष्ठं शस्यते यज्ञस्यैव तन्मध्यतो
ग्रन्थं ग्रन्थन्त्यविस्रंसाय सप्त गृह्यन्ते सप्त वै शीर्षण्याः
प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधति यत्पराचीनानि पृष्ठानि
भवन्त्यमुमेव तैर्लोकमभ्यारोहन्ति यदिमं लोकं न॥२७॥

प्रत्यवरोहैयुरुद्धा माद्यैयुर्यजमानाः प्र वा मीयेरन्
यत्प्रतीचीनानि पृष्ठानि भवन्तीममेव तैर्लोकमप्रत्यवरोहन्त्यथो
अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठन्त्यनुन्मादायेन्द्रो वा अप्रतिष्ठित
आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशतिरात्रम्प्रायच्छ
ततो वै स प्रत्यतिष्ठद्ये बहुयाजिनोऽप्रतिष्ठिताः॥२८॥

स्युस्त एकविंशतिरात्रमासीरन्द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रय
इमे लोका असावादित्य एकविंश एतावन्तो वै
देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रति तिष्ठन्त्यसावादित्यो न
व्यरोचत स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशति-

रात्रमप्रायच्छुत्तमाहरत्तेनायजत ततो वै सोऽरोचत य एवं
 विद्वाँस एकविंशतिरात्रमासते रोचन्त एवैकविंशतिरात्रो
 भवति रुग्वा एकविंशो रुचमेव गच्छन्त्यथो प्रतिष्ठामेव
 प्रतिष्ठा ह्येकविंशोऽतिरात्रावभितो भवतो ब्रह्मवर्चसस्य
 परिगृहीत्यै॥ २९॥

गृह्णन्ति दिवाकीर्त्यैवोभयतो नाप्रतिष्ठिता आसन्त एकविंशतिश्च॥ 10॥ — [१०]

अर्वाङ्यज्ञः सं क्रामत्वमुष्मादधि मामभि। ऋषीणां यः
 पुरोहितः। निर्देवं निर्वीरं कृत्वा विष्कन्धं तस्मिन् हीयतां
 योऽस्मान्द्वेष्टि। शरीरं यज्ञशमलं कुसीदं तस्मिन्सीदतु यो-
 ऽस्मान्द्वेष्टि। यज्ञं यज्ञस्य यत्तेजस्तेन सं क्राम मामभि।
 ब्राह्मणानृत्विजो देवान् यज्ञस्य तपसा ते सवाहमा हुवे।
 इष्टेन पक्वमुप॥ ३०॥

ते हुवे सवाहम्। सन्ते वृञ्जे सुकृतं सं प्रजां
 पशून्। प्रैषान्त्सामिधेनीराधारावाज्यभागावाश्रुतम्प्रत्याश्रुतमा
 शृणामि ते। प्रयाजानूयाजान्स्विष्टकृतमिडामाशिष आ वृञ्जे
 सुवः। अग्निनेद्रेण सोमैः सरस्वत्या विष्णुना देवताभिः।
 याज्यानुवाक्याभ्यामुप ते हुवे स्वाहं यज्ञमा ददे ते वषट्कृतम्।

स्तुत९ शस्त्रम्प्रतिगरं ग्रहमिडामाशिषः॥३१॥

आ वृञ्जे सुवः। पत्नीसंयाजानुपं ते हुवे सवाह९
संमिष्टयजुरा दंदे तव। पशून्सुतम्पुरोडाशान्त्सर्वनान्योत
यज्ञम्। देवान्त्सेन्द्रानुपं ते हुवे सवाहमग्निमुखान्त्सोमंवतो
ये च विश्वे॥३२॥

उप ग्रहमिडामाशिषो द्वात्रिंशच्च॥११॥

भूतम्भव्यम्भविष्यद्वषट्स्वाहा नम ऋक्साम
यजुर्वषट्स्वाहा नमो गायत्री त्रिष्टुब्जगती वषट्स्वाहा
नमः पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौर्वषट्स्वाहा नमोऽग्निर्वायुः सूर्यो
वषट्स्वाहा नमः प्राणो व्यानोऽपानो वषट्स्वाहा नमोऽन्नं
कृषिर्वृष्टिर्वषट्स्वाहा नमः पिता पुत्रः पौत्रो वषट्स्वाहा
नमो भूर्भुवःसुवर्वषट्स्वाहा नमः॥३३॥

भुवंश्चत्वारि च॥१२॥

आ मे गृहा भवं त्वा प्रजा म आ मा यज्ञो विशतु
वीर्यावान्। आपो देवीर्यज्ञिया मा विशन्तु सहस्रस्य मा
भूमा मा प्र हासीत्। आ मे ग्रहो भवत्वा पुरोरुखस्तुतशस्त्रे
मा विशता९ समीचीं। आदित्या रुद्रा वसवो मे सदस्याः

स॒हस्र॑स्य मा भू॒मा मा प्र हा॑सीत्। आ मा॑ग्नि॒ष्टोमो
वि॑शतू॒क्थ्यश्चाति॑रा॒त्रो मा वि॑शत्वापि॒शर्व॑रः। ति॒रोअ॑हिया मा
सु॒हुता॒ आ वि॑शन्तु स॒हस्र॑स्य मा भू॒मा मा प्र हा॑सीत्॥३४॥

अ॒ग्नि॒ष्टोमो वि॑शत्प॒ष्टाद॑श च॥१३॥ [१३]

अ॒ग्निना॒ तपोऽ॒न्व॑भ॒वद्वा॒चा ब्र॒ह्म म॒णिना॑ रू॒पाणी॑न्द्रेण
दे॒वान् वा॑तेन प्रा॒णान्ध॑सूर्येण द्याश्च॒न्द्रम॑सा नक्ष॑त्राणि
य॒मेन॑ पि॒तृना॑ज्ञा म॒नुष्या॑न्फ॒लेन॑ नादे॒यान॑जग॒रेण॑
स॒र्पान्वा॒घ्रेणा॑र॒ण्यान्प॒शूञ्छे॑नेन॑ प॒त॒त्रिणो॑ वृ॒ष्णाश्चानृ॑ष॒भेण॑
गा ब॒स्तेना॒जा वृ॒ष्णिना॑वी॒र्व्रीहि॑णान्ना॒नि यवे॑नौष॒धीर्न्य॒ग्रोधे॑न॒
व॒न॒स्पती॑नुदु॒म्बरे॑णोर्ज॒ङ्गाय॑त्रिया छ॒न्दांसि॑ त्रि॒वृता॑
स्तोमा॑न्ब्राह्म॒णेन॑ वाच॒म्॥३५॥

ब्रा॒ह्म॒णेनैक॑श्च॥१४॥ [१४]

स्वाहा॒धिमा॑धी॒ताय॒ स्वाहा॒ स्वाहा॑धी॒त॒म्मन॑से स्वाहा॒ स्वाहा॒
मनः॑ प्र॒जाप॑तये स्वाहा॒ काय॒ स्वाहा॒ कस्मै॒ स्वाहा॑ क॒त॒मस्मै॒
स्वाहा॑दि॒त्यै स्वाहा॑दि॒त्यै म॒ह्यै स्वाहा॑दि॒त्यै सु॒मृडी॑कायै स्वाहा॒
सर॑स्व॒त्यै स्वाहा॒ सर॑स्व॒त्यै बृ॒ह॒त्यै स्वाहा॒ सर॑स्व॒त्यै पा॒व॒कायै॑
स्वाहा॑ पू॒ष्णे स्वाहा॑ पू॒ष्णे प्र॑प॒थ्याय॒ स्वाहा॑ पू॒ष्णे न॒रन्धि॑षाय॒

स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय
 स्वाहा विष्णवे स्वाहा विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा विष्णवे
 निभूयपाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥३६॥

पुरुरूपाय स्वाहा दश च॥15॥ [१५]

दद्ध्यः स्वाहा हनूभ्याः स्वाहोष्ठाभ्याः स्वाहा मुखाय
 स्वाहा नासिकाभ्याः स्वाहाक्षीभ्याः स्वाहा कर्णाभ्याः
 स्वाहा पार इक्षवोऽवार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः स्वाहावार इक्षवः
 पार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः स्वाहा शीर्ष्णे स्वाहा भ्रूभ्याः स्वाहा
 ललाटाय स्वाहा मूर्ध्ने स्वाहा मस्तिष्काय स्वाहा केशेभ्यः
 स्वाहा वहाय स्वाहा ग्रीवाभ्यः स्वाहा स्कन्धेभ्यः स्वाहा
 कीकसाभ्यः स्वाहा पृष्ठीभ्यः स्वाहा पाजस्याय स्वाहा
 पार्श्वाभ्याः स्वाहा॥३७॥

अंसभ्याः स्वाहा दोषभ्याः स्वाहा बाहुभ्याः
 स्वाहा जङ्घाभ्याः स्वाहा श्रोणीभ्याः स्वाहोरुभ्याः
 स्वाहाष्ठीवद्भ्याः स्वाहा जङ्घाभ्याः स्वाहा भुसदे स्वाहा
 शिखण्डेभ्यः स्वाहा बालधानाय स्वाहाण्डाभ्याः स्वाहा
 शेपाय स्वाहा रेतसे स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहा प्रजननाय

स्वाहा॑ प॒द्भ्यः स्वाहा॑ श॒फेभ्यः स्वाहा॑ लो॒मभ्यः स्वाहा॑
 त्व॒चे स्वाहा॑ लोहि॒ताय॑ स्वाहा॑ मा॒३साय॑ स्वाहा॑ स्ना॒वभ्यः
 स्वाहा॑स्थ॒भ्यः स्वाहा॑ म॒ञ्जभ्यः स्वाहा॑ङ्गे॒भ्यः स्वाहा॑त्म॒ने स्वाहा॑
 सर्व॑स्मै स्वाहा॑॥३८॥

पा॒र्श्वभ्या॑३ स्वाहा॑ म॒ञ्जभ्यः स्वाहा॑ ष॒ट्॥१६॥ ————— [१६]

अ॒ञ्जे॒ताय॑ स्वाहा॑ञ्जि॒स॒क्थाय॑ स्वाहा॑ शि॒ति॒पदे॑ स्वाहा॑
 शि॒ति॒क॒कुदे॑ स्वाहा॑ शि॒ति॒र॒न्ध्राय॑ स्वाहा॑ शि॒ति॒पृ॒ष्ठाय॑
 स्वाहा॑ शि॒त्य॒३साय॑ स्वाहा॑ पु॒ष्प॒कर्णाय॑ स्वाहा॑ शि॒त्यो॒ष्ठाय॑
 स्वाहा॑ शि॒ति॒भ्रवे॑ स्वाहा॑ शि॒ति॒भ॒सदे॑ स्वाहा॑ श्वे॒तानू॑का॒शाय॑
 स्वाहा॑ञ्जये॑ स्वाहा॑ ल॒लामा॑य॑ स्वाहा॑सि॒तज्ञ॑वे स्वाहा॑
 कृ॒ष्णै॒ताय॑ स्वाहा॑ रोहि॒तै॒ताय॑ स्वाहा॑रु॒णै॒ताय॑ स्वाहा॑दृ॒शाय॑
 स्वाहा॑ की॒दृशाय॑ स्वाहा॑ ता॒दृशाय॑ स्वाहा॑ स॒दृशाय॑ स्वाहा॑
 वि॒स॒दृशाय॑ स्वाहा॑ सु॒स॒दृशाय॑ स्वाहा॑ रू॒पाय॑ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै
 स्वाहा॑॥३९॥

रू॒पाय॑ स्वाहा॑ द्वे च॑॥१७॥ ————— [१७]

कृ॒ष्णाय॑ स्वाहा॑ श्वे॒ताय॑ स्वाहा॑ पि॒शङ्गाय॑ स्वाहा॑ सा॒रङ्गाय॑
 स्वाहा॑रू॒णाय॑ स्वाहा॑ गो॒राय॑ स्वाहा॑ ब॒भ्रवे॑ स्वाहा॑ नकु॒लाय॑

स्वाहा रोहिताय स्वाहा शोणाय स्वाहा श्यावाय स्वाहा
 श्यामाय स्वाहा पाकलाय स्वाहा सुरूपाय स्वाहानुरूपाय
 स्वाहा विरूपाय स्वाहा सरूपाय स्वाहा प्रतिरूपाय स्वाहा
 शबलाय स्वाहा कमलाय स्वाहा पृश्नये स्वाहा पृश्निसक्थाय
 स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा ॥ ४० ॥

कृष्णाय पद्मत्वारि९शतः ॥ 18 ॥ [१८]

ओषधीभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा
 काण्डेभ्यः स्वाहा वल्शेभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः
 स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहागृहीतेभ्यः स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा
 शयानेभ्यः स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा ॥ ४१ ॥

ओषधीभ्यश्चतुर्वि९शतिः ॥ 19 ॥ [१९]

वनस्पतिभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा
 स्कन्धेभ्यः स्वाहा शाखेभ्यः स्वाहा पुर्णेभ्यः स्वाहा
 पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहागृहीतेभ्यः
 स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा शयानेभ्यः स्वाहा शिष्टाय
 स्वाहातिशिष्टाय स्वाहा परिशिष्टाय स्वाहा स९शिष्टाय
 स्वाहोच्छिष्टाय स्वाहा रिक्ताय स्वाहारिक्ताय स्वाहा

प्ररिक्ताय॒ स्वाहा॒ स॒रिक्ताय॒ स्वाहोद्रिक्ताय॒ स्वाहा॒ सर्वस्मै
स्वाहा॑॥४२॥

वनस्पतिभ्यः स्कन्धोभ्यः शिष्टाय रिक्ताय षट्त्वारिंशत्॥२०॥—————[२०]

बृहस्पतिः श्रद्धथा वा ऋक्षा वै प्रजापतिर्येनयेन द्वे वाव देवसुत्रे आदित्या अकामयन्त
सुवर्गं वसिष्ठः सं वत्सराय सुवर्गं ये सत्रम्ब्रह्मवादिनोऽतिरात्रो ज्योतिष्ठोमं मेघः कूप्याभ्योऽज्यो
यो नमो मयोभूः किं स्विदम्बे भूः प्राणाय सिताय द्वाविंशतिः॥२२॥ बृहस्पतिः प्रतितिष्ठन्ति
वै दंशरात्रेण सुवर्गं यो अर्वन्तं भूस्त्रिप्रश्नाशत्॥२३॥ बृहस्पतिः सर्वस्मै स्वाहा॑॥—[२१]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

बृहस्पतिरकामयत् श्रन्मे देवा दधीरन्गच्छेयं पुरोधामिति
स एतं चतुर्विंशतिरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत्
ततो वै तस्मै श्रद्धेवा अदधतागच्छत्पुरोधां य एवं
विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासते श्रद्धेभ्यो मनुष्या दधते
गच्छन्ति पुरोधां ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा भवन्तीयं वाव
ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायुः॥१॥

इमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं त्र्यहा भवन्त्यभिपूर्वमेव

सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्त्यसन्त्रं वा एतद्यदच्छन्दोमं यच्छन्दोमा
भवन्ति तेन सन्त्रं देवता एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो
वै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छन्दोमा ओजस्येव वीर्यं पशुषु
प्रति तिष्ठन्ति बृहद्रथन्तराभ्यां यन्तीयं वाव रथन्तरमसौ
बृहदाभ्यामेव॥ २॥

यन्त्यथो अनयोरेव प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी
स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यन्ति चतुर्विंशतिरात्रो भवति
चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः सुवर्गो लोकः
संवत्सर एव सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्त्यथो चतुर्विंशत्यक्षरा
गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसङ्गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धते-
ऽतिरात्रावभितो भवतो ब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै॥ ३॥

असावायुराभ्यामेव पञ्चचत्वारिंशच्च॥ १॥ [१]

यथा वै मनुष्या एव देवा अग्रं आसन्ते-
ऽकामयन्तावर्तिम्पाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं स सदं
गच्छेमेति त एतं चतुर्विंशतिरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त
ततो वै तेऽवर्तिम्पाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं स सदमगच्छन्
य एवं विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासतेऽवर्तिमेव

पाप्मानमपहृत्य श्रियं गच्छन्ति श्रीर्हि मनुष्यस्य ॥ ४ ॥

दैवी स॒सञ्ज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यातः
पृष्ठः षडहो भवति षड्वा ऋतवः संवत्सरस्तम्मासा
अर्धमासा ऋतवः प्रविश्य दैवी स॒सदमगच्छन् य
एवं विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासते संवत्सरमेव प्रविश्य
वस्यसी स॒सदं गच्छन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिंशा अवस्ताद्भवन्ति
त्रयस्त्रयस्त्रिंशाः परस्तात्रयस्त्रिंशैरेवोभयतोऽवर्तिम्याप्मानमप
दैवी स॒सदमध्यतः ॥ ५ ॥

गच्छन्ति पृष्ठानि हि दैवी स॒सञ्जामि वा एतत्कुर्वन्ति
यत्रयस्त्रयस्त्रिंशा अन्वश्चो मध्येऽनिरुक्तो भवति
तेनाजाम्यूर्ध्वानि पृष्ठानि भवन्त्यूर्ध्वाश्छन्दोमा उभाभ्यां
रूपाभ्यां सुवर्गं लोकं यन्त्यसत्रं वा एतद्यदछन्दोमं
यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता एव पृष्ठैरव रुन्धते
पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि पशवः ॥ ६ ॥

छन्दोमा ओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति
त्रयस्त्रयस्त्रिंशा अवस्ताद्भवन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिंशाः
परस्तान्मध्ये पृष्ठान्युरो वै त्रयस्त्रिंशा आत्मा पृष्ठान्यात्मनं

ए॒व तद्य॑ज॒मानाः॑ श॒र्म न ह्य॑न्तेऽना॒त्यै बृ॒हद्रथ॑न्त॒राभ्यां॑ यन्ती॒यं
वाव र॑थन्त॒रम॒सौ बृ॒हदा॒भ्यामे॒व यन्त्य॑थो॒ अनयो॑रे॒व प्रति॑
तिष्ठ॑न्त्ये॒ते वै य॒ज्ञस्या॑ञ्ज॒साय॑नी॒ स्मृती॑ ता॒भ्यामे॒व ॥ ७ ॥

सु॒व॒र्गं लो॒कं य॑न्ति॒ परा॑श्चो॒ वा ए॒ते सु॒व॒र्गं
लो॒कम॒भ्यारो॑हन्ति॒ ये प॑रा॒चीना॑नि॒ पृ॒ष्ठान्यु॑प॒यन्ति॑
प्र॒त्यङ्क्षो॒डहो॑ भ॒वति॑ प्र॒त्यव॑रू॒ढ्या अथो॑ प्रति॒ष्ठित्या॑
उ॒भयो॑लो॒कयोर्ऋ॑द्धो॒त्तिष्ठ॑न्ति॒ त्रि॒वृ॒तोऽधि॑ त्रि॒वृ॒तमु॑प॒
यन्ति॑ स्तो॒मा॒नाः॒ सम्प॑त्यै प्र॒भवा॑य॒ ज्योति॑र॒ग्नि॒ष्टोमो॑
भ॒वत्य॑यं वाव स क्षयो॒ऽस्मादे॒व तेन॑ क्षया॒न्न य॑न्ति
चतु॑र्वि॒ंशति॑रा॒त्रो भ॑वति॒ चतु॑र्वि॒ंशति॑र॒धमा॒साः सं॑व॒त्सरः॑
सं॑व॒त्सरः॑ सु॒व॒र्गो लो॒कः सं॑व॒त्सर॑ ए॒व सु॒व॒र्गे लो॒के
प्रति॑ तिष्ठ॑न्त्यथो॒ चतु॑र्वि॒ंशत्य॑क्षरा॒ गाय॑त्री गा॒य॒त्री
ब्र॑ह्मवर्च॒सङ्गा॑य॒त्रियै॒व ब्र॑ह्मवर्च॒सम॑व॒ रुन्ध॑तेऽति॒रा॒त्राव॑भि॒तो
भव॑तो ब्रह्मवर्च॒सस्य॑ परि॒गृही॑त्यै ॥ ८ ॥

मनुष्यस्य मध्यतः पशवस्ताभ्यामेव सं वत्सरश्चतुर्विंशतिश्च ॥ २ ॥ [२]

ऋ॒क्षा वा इ॒यम॑लो॒मका॑सी॒त्साका॑म॒य॒तौष॑धीभि॒र्वन॑स्पति॒भिः
प्र जा॑ये॒येति॑ सै॒तास्त्रि॑ं॒शत॑ रा॒त्रीर॑पश्य॒त्ततो॑ वा

इयमोषधीभिर्वनस्पतिभिः प्राजायत ये प्रजाकामाः
पशुकामाः स्युस्त एता आसीरन्मैव जायन्ते प्रजया
पशुभिरियं वा अक्षुध्यत्सैतां विराजमपश्यत्तामात्मन्धित्वान्नाद्यम

वनस्पतीन्प्रजां पशून्तेनावर्धत सा जेमानम्महिमानमगच्छद्य
एवं विद्वांस एता आसते विराजमेवात्मन्धित्वाऽन्नाद्यमव
रुन्धते वर्धन्ते प्रजया पशुभिर्जेमानम्महिमानं गच्छन्ति
ज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठः
षडहो भवति षड्वा ऋतवः षट्षष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहन्त्यृतुभिः
संवत्सरन्ते संवत्सर एव॥१०॥

प्रति तिष्ठन्ति त्रयस्त्रिंशत्त्रयस्त्रिंशमुप यन्ति यज्ञस्य
सन्तत्या अथो प्रजापतिर्वै त्रयस्त्रिंशः प्रजापतिमेवा
रुन्धते प्रतिष्ठित्यै त्रिणवो भवति विजित्या एकविंशो
भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिवृदग्निष्टुद्धवति
पाप्मानमेव तेन निर्दहन्तेऽथो तेजो वै त्रिवृत्तेज एवात्मन्दधते
पञ्चदश इन्द्रस्तोमो भवतीन्द्रियमेवाव॥११॥

रुन्धते सप्तदशो भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो प्रैव
तेन जायन्त एकविंशो भवति प्रतिष्ठित्या अथो

रुच॑मे॒वात्म॑न्द॒धते॑ चतुर्विं॒शो भ॑वति॒ चतुर्विं॒शति॑र॒धमा॑साः
 सं॒वत्स॑रः सं॒वत्स॑रः सु॒वर्गो॑ लो॒कः सं॒वत्स॑र ए॒व सु॒वर्गे
 लो॒के प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्त्यथो॑ ए॒ष वै वि॑षू॒वान् वि॑षू॒वन्तो॑ भवन्ति॒
 य ए॒वं वि॒द्वाँस॑ ए॒ता आ॑स॒ते चतुर्विं॒शात्पृ॑ष्ठान्युप॑ यन्ति
 सं॒वत्स॑र ए॒व प्र॑ति॒ष्ठाय॑॥१२॥

दे॒वता॑ अ॒भ्यारो॑हन्ति॒ त्रय॑स्त्रिं॒शात्र॑यस्त्रिं॒शमु॑प॑ यन्ति॒
 त्रय॑स्त्रिं॒शद्वै दे॒वता॑ दे॒वता॑स्वे॒व प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्ति॒ त्रिण॑वो भ॑वती॒मे
 वै लो॒कास्त्रि॑ण॒व ए॒ष्वे॒व लो॒केषु॑ प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्ति॒ द्वावे॑कविं॒शौ
 भ॑वतुः प्र॑ति॒ष्ठित्या॑ अथो॒ रुच॑मे॒वात्म॑न्द॒धते॑ ब॒हवः॑ षोड॒शिना॑
 भ॑वन्ति॒ तस्मा॑द्ब॒हवः॑ प्र॒जासु॑ वृ॒षाणो॑ यदे॒ते स्तोमा॑ व्यति॑षक्ता॒
 भ॑वन्ति॒ तस्मा॑दि॒यमोष॑धीभिर्व॒नस्प॑तिभिर्व्यति॑षक्ता॥१३॥

व्यति॑षज्यन्ते प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्य ए॒वं वि॒द्वाँस॑ ए॒ता
 आ॑स॒तेऽक्लृ॑प्ता वा ए॒ते सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्त्युच्चाव॒चान् हि
 स्तोमा॑नुप॒यन्ति॒ यदे॒त ऊ॒र्ध्वाः क्लृ॑प्ताः स्तोमा॑ भ॑वन्ति
 क्लृ॑प्ता ए॒व सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्त्यु॒भयो॑रे॒भ्यो लो॒कयोः॑ कल्प॑ते
 त्रिं॒शदे॒तास्त्रिं॒शद॑क्षरा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड्वि॒राजै॑वान्नाद्य॒मव॑
 रुन्ध॑तेऽति॒रात्रा॑व॒भितो॑ भ॑वतोऽन्नाद्य॑स्य॒ परि॑गृहीत्यै॥१४॥

ओषधीः सं वथ्सुर एवावं प्रतिष्ठाय व्यतिपत्तैकान्नपञ्चाशच्च॥३॥ [३]

प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैतं देवा येनयेन छन्दसानु
प्रायुञ्जत तेन नाप्नुवन्त एता द्वात्रिंशत् रात्रीरपश्यन्
द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छन्दसा
प्रजापतिमास्वाभ्यारुह्य सुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वांसं
एता आसन्ते द्वात्रिंशदेता द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः
प्रजापतिः स्वेनैव छन्दसा प्रजापतिमास्वा श्रियं
गच्छन्ति॥१५॥

श्रीरहि मनुष्यस्य सुवर्गो लोको द्वात्रिंशदेता
द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुग्वागनुष्टुप्सर्वामेव वाचमाप्नुवन्ति सर्वे
वाचो वदितारो भवन्ति सर्वे हि श्रियं गच्छन्ति
ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा भवन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं
गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं त्र्यहा
भवन्त्यभिपूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति बृहद्रथन्तराभ्यां
यन्ति॥१६॥

इयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो
अनयोरेव प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी सुती

ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यन्ति पराञ्चो वा एते सुवर्गं
 लोकमभ्यारोहन्ति ये पराचरन्त्यहानुपयन्ति प्रत्यङ्महो भवति
 प्रत्यवरूढ्या अथो प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋद्धोत्तिष्ठन्ति
 द्वात्रिंशदेतास्तासां यास्त्रिंशत्त्रिंशदक्षरा विराडन्त्रं
 विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्धते ये द्वे अहोरात्रे एव ते
 उभाभ्यां रूपाभ्यां सुवर्गं लोकं यन्त्यतिरात्रावभितो
 भवतः परिगृहीत्यै॥१७॥

गच्छन्ति यन्ति त्रिंशदक्षरा द्वाविंशतिश्च॥४॥ [४]

द्वे वाव देवसुत्रे द्वादशाहश्चैव त्रयस्त्रिंशदहश्च य
 एवं विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते साक्षादेव देवता
 अभ्यारोहन्ति यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा
 करोति यद्यवविध्यति पापीयान्भवति यदि नावविध्यति
 सदृश्य एवं विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते वि पाप्मना
 भ्रातृव्येणा वर्तन्तेऽहर्भाजो वा एता देवा अग्र आहरन्॥१८॥

अहरेकोऽभजताहरेकस्ताभिर्वै ते प्रबाहुगार्ध्वन् य एवं
 विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते सर्व एव प्रबाहुगृध्वन्ति सर्वे
 ग्रामणीयम्प्राप्नुवन्ति पश्चाहा भवन्ति पश्च वा ऋतवः संवत्सर

ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रति तिष्ठन्त्यथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ
यज्ञ यज्ञमेवाव रुन्धते त्रीण्यांश्चिनानि भवन्ति त्रय इमे लोका
एषु॥१९॥

एव लोकेषु प्रति तिष्ठन्त्यथो त्रीणि वै यज्ञस्येन्द्रियाणि
तान्येवाव रुन्धते विश्वजिद्धवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धौ सर्वपृष्ठो
भवति सर्वस्याभिजित्यै वाग्वै द्वादशाहो यत्पुरस्ताद्द्वादशाहमुपेय
वाचमुपेयुरुपदासुकैषां वाग्वस्यादुपरिष्ठाद्द्वादशाहमुप
यन्त्याप्तामेव वाचमुप यन्ति तस्मादुपरिष्ठाद्वाचा वदामो-
ऽवान्तरम्॥२०॥

वै दशरात्रेण प्रजापतिः प्रजा असृजत् यद्दशरात्रो
भवति प्रजा एव तद्यजमानाः सृजन्त एतां ह वा
उदङ्कः शौल्बायनः सत्रस्यर्द्धिमुवाच यद्दशरात्रो यद्दशरात्रो
भवति सत्रस्यर्द्धा अथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोम क्रियते
तस्यैवैषा शान्तिर्द्व्यनीका वा एता रात्रयो यजमाना
विश्वजिह्वसहातिरात्रेण पूर्वाः षोडश सहातिरात्रेणोत्तराः
षोडश य एवं विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशद्दहमासंत एषां द्व्यनीका
प्रजा जायतेऽतिरात्रावभितौ भवतः परिगृहीत्यै॥२१॥

अहरन्नेष्वान्तरं षोडश सह सप्तदश च॥५॥ [५]

आदित्या अकामयन्त सुवर्गं लोकमियामेति ते
सुवर्गं लोकं न प्राजानन् सुवर्गं लोकमायन्त एतः
षट्त्रिंशद्रात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततो वै ते सुवर्गं
लोकम्प्राजानन्सुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वांसः
षट्त्रिंशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकम्प्राजानन्ति सुवर्गं लोकं
यन्ति ज्योतिरतिरात्रः॥२२॥

भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्वधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै
षडहा भवन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठन्ति चत्वारो
भवन्ति चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठन्त्यसत्रं वा
एतद्यदच्छन्दोमं यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता
एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि
पशवश्छन्दोमा ओजस्येव॥२३॥

वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति षट्त्रिंशद्रात्रो भवति
षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बारहताः पशवो बृहत्यैव पशूनव
रुन्धते बृहती छन्दसाः स्वाराज्यमाश्रुताश्रुवते स्वाराज्यं
य एवं विद्वांसः षट्त्रिंशद्रात्रमासते सुवर्गमेव

लो॒कं य॑न्त्यतिरा॒त्राव॑भितो॑ भवतः सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑
परि॑गृहीत्यै॥ २४॥

अ॒तिरा॒त्र ओज॑स्येव षट्त्रिं॑शच्च॥ ६॥ [६]

वसि॑ष्ठो ह॒तपु॑त्रोऽकामयत वि॒न्देयं प्र॒जाम॑भि
सौदा॒सान्भवे॑यमिति॒ स ए॒तमे॑कस्मान्नपञ्चाशम॑पश्यत्तमा॒हर॑त्तेना॒य
ततो॒ वै सोऽवि॑न्दत प्र॒जाम॑भि सौदा॒सान्भव॑द्य ए॒वं वि॒द्वाँसं
एक॑स्मान्नपञ्चाशमा॑सते वि॒न्दन्ते॑ प्र॒जाम॑भि भ्रातृ॑व्यान्भवन्ति
त्रय॑स्त्रिवृ॒तोऽग्नि॑ष्ठोमा भ॑वन्ति वज्र॑स्यैव मुख॑ँ स॑ँ श्यन्ति
दश॑ पञ्चद॒शा भ॑वन्ति पञ्चद॒शो वज्रः॑॥ २५॥

वज्र॑मे॒व भ्रातृ॑व्येभ्यः प्र ह॑रन्ति षोड॑शि॒मद्व॑श॒ममह॑र्भवति
वज्र॑ ए॒व वी॒र्यं द॑धति॒ द्वाद॑श सप्तद॒शा भ॑वन्त्य॒त्राद्य॑स्याव॑रुद्ध्या
अथो॒ प्रैव तैर्जा॑यन्ते पृ॒ष्ठः षड॑हो भ॑वति षड्वा ऋ॒तवः
षट्पृ॑ष्ठानि॒ पृष्ठै॑रे॒वर्तून्न्वा॑रोहन्त्यृ॒तुभिः॑ संव॒त्सर॑न्ते संव॒त्सर॑
ए॒व प्रति॑ तिष्ठन्ति॒ द्वाद॑शैकवि॒ंशा भ॑वन्ति॒ प्रति॑ष्ठित्या॒ अथो॒
रुच॑मे॒वात्म॑न्॥ २६॥

द॒धते॒ ब॒हवः॑ षोड॑शि॒नो भ॑वन्ति॒ विजि॑त्यै षड्वाँ॑श्चि॒नानि॑
भवन्ति॒ षड्वा॑ ऋ॒तव॑ ऋ॒तुष्वे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्यूनातिरि॒क्ता वा ए॒ता

रात्रय ऊनास्तद्यदेकस्यै न पञ्चाशदतिरिक्तास्तद्यद्भूयसीरष्टाचत्व
 ऊनाच्च खलु वा अतिरिक्ताच्च प्रजापतिः प्राजायत ये
 प्रजाकामाः पशुकामाः स्युस्त एता आसीरन्मैव जायन्ते
 प्रजया पशुभिर्वैराजो वा एष यज्ञो यदेकस्मान्नपञ्चाशो य एवं
 विद्वांस एकास्मान्नपञ्चाशमासते विराजमेव गच्छन्त्यन्नादा
 भवन्त्यतिरात्रावभितो भवतोऽन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै॥ २७॥

वज्रं आत्मन्प्रजया द्वाविंशतिश्च॥ ७॥ [७]

संवत्सराय दीक्षिष्यमाणा एकाष्टकायां दीक्षेरन्नेषा
 वै संवत्सरस्य पत्नी यदेकाष्टकैतस्यां वा एष एतांस
 रात्रिं वसति साक्षादेव संवत्सरमारभ्य दीक्षन्त आर्तं वा
 एते संवत्सरस्याभि दीक्षन्ते य एकाष्टकायां दीक्षन्ते-
 ऽन्तनामानावृतू भवतो व्यस्तं वा एते संवत्सरस्याभि
 दीक्षन्ते य एकाष्टकायां दीक्षन्तेऽन्तनामानावृतू भवतः
 फल्गुनीपूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वा एतत्॥ २८॥

संवत्सरस्य यत्फल्गुनीपूर्णमासो मुखत एव
 संवत्सरमारभ्य दीक्षन्ते तस्यैकेव निर्या यथसाम्मेध्ये
 विषूवान्धसम्पद्यते चित्रापूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वा

एतत्संवत्सरस्य यच्चित्रापूर्णमासो मुखत एव संवत्सरमारभ्य
दीक्षन्ते तस्य न का चन निर्या भवति चतुरहे
पुरस्तात्पौर्णमास्यै दीक्षेरन्तेषामेकाष्टकायां क्रयः सम्पद्यते
तेनैकाष्टकां न छुम्बद्गुर्वन्ति तेषाम्॥२९॥

पूर्वपक्षे सुत्या सम्पद्यते पूर्वपक्षम्मासा अभि सम्पद्यन्ते
ते पूर्वपक्ष उत्तिष्ठन्ति तानुत्तिष्ठत ओषधयो वनस्पतयो-
ऽनुत्तिष्ठन्ति तान्कल्याणी कीर्तिरनूत्तिष्ठत्यराधसुरिमे
यजमाना इति तदनु सर्वे राध्रुवन्ति॥३०॥

एतच्छुम्बद्गुर्वन्ति तेषाञ्चतुस्त्रिंशच्च॥८॥ [८]

सुवर्गं वा एते लोकं यन्ति ये सत्रमुपयन्त्यभीन्धत
एव दीक्षाभिरात्मानं श्रपयन्त उपसद्भिर्द्वाभ्यां लोमाव
द्यन्ति द्वाभ्यान्त्वचन्द्वाभ्यामसृद्वाभ्याम्मासन्द्वाभ्यामस्थि
द्वाभ्याम्मज्जानमात्मदक्षिणं वै सत्रमात्मानमेव दक्षिणां नीत्वा
सुवर्गं लोकं यन्ति शिखामनु प्र वपन्त ऋद्ध्या अथो
रधीयांसः सुवर्गं लोकमयामेति॥३१॥

सुवर्गम्यञ्चाशत्॥९॥ [९]

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यतिरात्रः परमो यज्ञक्रतूनां

कस्मात्तम्प्रथममुपं यन्तीत्येतद्वा अग्निष्टोमम्प्रथममुपं
 यन्त्यथोक्थ्यमथ षोडशिनमथातिरात्रमनुपूर्वमेवैतद्यज्ञक्रतूनुपेत्य
 तानालभ्यं परिगृह्य सोममेवैतत्पिबन्त आसते ज्योतिष्टोमम्प्रथमं
 यन्ति ज्योतिष्टोमो वै स्तोमानाम्मुखंमुखत एव स्तोमान्प्र
 युञ्जते ते॥ ३२॥

संस्तुता विराजमभि सम्पद्यन्ते द्वे चर्चावतिं रिच्येते
 एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको
 ज्योतिरूग्विराद्वुवर्गमेव तेन लोकं यन्ति रथन्तरं दिवा
 भवति रथन्तरं नक्तमित्याहुर्ब्रह्मवादिनः केन तदजामीति
 सौभरं तृतीयसवने ब्रह्मसामम्बृहत्तन्मध्यतो दधति विधृत्यै
 तेनाजामि॥ ३३॥

त एकात्रपञ्चाशच्च॥ १०॥ [१०]

ज्योतिष्टोमम्प्रथममुपं यन्त्यस्मिन्नेव तेन लोके
 प्रति तिष्ठन्ति गोष्टोमं द्वितीयमुपं यन्त्यन्तरिक्ष एव
 तेन प्रति तिष्ठन्त्यायुष्टोमं तृतीयमुपं यन्त्यमुष्मिन्नेव
 तेन लोके प्रति तिष्ठन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं
 गौरसावायुर्यदेतान्थस्तोमानुपयन्त्येष्वेव तल्लोकेषु सन्निः
 प्रतितिष्ठन्तो यन्ति ते संस्तुता विराजम्॥ ३४॥

अभि सम्पद्यन्ते द्वे चर्चावति रिच्येते एकया गौरतिरिक्त
 एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराडूर्जमेवाव
 रुन्धते ते न क्षुधार्तिमार्च्छन्त्यक्षोधुका भवन्ति क्षुत्सम्बाधा
 इव हि सन्निगोऽग्निष्टोमावभितः प्रधी तावुक्थ्या मध्ये नभ्यं
 तत्तदेतत्परियद्वैवचक्रं यदेतेन॥ ३५॥

षडहेन यन्ति देवचक्रमेव समारोहन्त्यरिष्ट्यै ते स्वस्ति
 समंश्रुवते षडहेन यन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रति
 तिष्ठन्त्युभयतोऽज्योतिषा यन्त्युभयत एव सुवर्गे लोके
 प्रतितिष्ठन्तो यन्ति द्वौ षडहौ भवतस्तानि द्वादशाहानि
 सम्पद्यन्ते द्वादशो वै पुरुषो द्वे सक्थ्यौ द्वौ बाहू आत्मा च
 शिरश्च चत्वार्यङ्गानि स्तनौ द्वादशौ॥ ३६॥

तत्पुरुषमनु पर्यावर्तन्ते त्रयः षडहा भवन्ति
 तान्यष्टादशाहानि सम्पद्यन्ते नवान्यानि नवान्यानि नव वै
 पुरुषे प्राणास्तत्प्राणाननु पर्यावर्तन्ते चत्वारः षडहा भवन्ति
 तानि चतुर्विंशतिरहानि सम्पद्यन्ते चतुर्विंशतिरर्धमासाः
 संवत्सरस्तत्संवत्सरमनु पर्यावर्तन्तेऽप्रतिष्ठितः संवत्सर
 इति खलु वा आहुर्वर्षीयान्प्रतिष्ठाया इत्येतावद्वै संवत्सरस्य

ब्राह्मणं यावन्मासो मासिमास्येव प्रतिष्ठन्तो यन्ति॥३७॥

विराजमेतेन द्वादशावेतावद्वा अष्टौ च॥11॥ [११]

मेषस्त्वा पचतैरवतु लोहितग्रीवश्छागैः शल्मलिर्वृद्धा
पूर्णो ब्रह्मणा प्लक्षो मेधेन न्यग्रोधश्चमसैरुदुम्बर ऊर्जा गायत्री
छन्दोभिस्त्रिवृष्टोमैरवन्तीः स्थावन्तीस्त्वावन्तु प्रियं त्वा
प्रियाणां वर्षिष्ठमाप्यानां निधीनां त्वा निधिपतिं हवामहे
वसो मम॥३८॥

मेषष्वद्विंशत्॥12॥ [१२]

कूप्याभ्यः स्वाहा कूल्याभ्यः स्वाहा विक्र्याभ्यः स्वाहा-
ऽवट्याभ्यः स्वाहा खन्याभ्यः स्वाहा हृद्याभ्यः स्वाहा
सूद्याभ्यः स्वाहा सरस्याभ्यः स्वाहा वैशन्तीभ्यः स्वाहा
पल्वल्याभ्यः स्वाहा वर्ष्याभ्यः स्वाहाऽवर्ष्याभ्यः स्वाहा
हादुनीभ्यः स्वाहा पृष्वाभ्यः स्वाहा स्यन्दमानाभ्यः स्वाहा
स्थावराभ्यः स्वाहा नादेयीभ्यः स्वाहा सैन्धवीभ्यः स्वाहा
समुद्रियाभ्यः स्वाहा सर्वाभ्यः स्वाहा॥३९॥

कूप्याभ्यश्चत्वारिंशत्॥13॥ [१३]

अ॒द्ध्यः स्वाहा॑ वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ परि॒वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑
 सम॑न्तं वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ शीघ्रं॑ वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ शी॒भं
 वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ग्रं वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ भी॒मं वह॑न्तीभ्यः॒
 स्वाहा॑ऽम्भो॑भ्यः॒ स्वाहा॑ नभो॑भ्यः॒ स्वाहा॑ महो॑भ्यः॒ स्वाहा॑
 सर्व॑स्मै स्वाहा॑॥४०॥

अ॒द्ध्य एका॒त्रिंशत्॑॥१४॥ [१४]

यो अ॒र्वन्तं॑ जिघा॑सति॒ तम॑भ्यमीति॒ वरु॑णः। प॒रो म॑र्तः
 प॒रः श्वा॑। अ॒हं च॒ त्वं च॑ वृ॒त्रह॑न्त्सम्ब॑भूव स॒निभ्य॑ आ।
 अ॒रा॒ती॒वा चि॑दद्रि॒वोऽनु॑ नौ शूर॑ म॒सतै॑ भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑।
 अ॒भि क्र॑त्वैन्द्र॒ भूर॑ध॒ ज्मन्न॑ ते॒ वि॒व्यङ्ग॑हि॒मान॒र॒जांसि॑।
 स्वेना॒ हि वृ॒त्रश्च॑ शव॑सा ज॒घन्थ॑ न शत्रु॑रन्तं॒ वि॒विद॑द्युधा
 ते॑॥४१॥

वि॒विद॑द्दे च॑॥१५॥ [१५]

नमो॑ रा॒ज्ञे नमो॑ वरु॑णाय॒ नमो॑ऽश्वा॑य॒ नमः॑ प्र॒जाप॑तये॒
 नमो॑ऽधि॑पतये॒ऽधि॑पतिर॒स्यधि॑पतिं॒ मा कु॑र्वधि॑पतिर॒हं प्र॒जानां॑
 भूया॑स॒म्मां धे॑हि॒ मयि॑ धे॒ह्युपा॑कृ॒ताय॑ स्वाहा॑ऽऽल॑ब्धाय॒ स्वाहा॑
 हु॒ताय॑ स्वाहा॑॥४२॥

नम॒ एका॒त्रिं॒शत्॥१६॥ [१६]

म॒यो॒भूर्वा॒तो अ॒भि वा॒तू॒स्रा ऊ॒र्ज॒स्वती॒रोष॑धी॒रा रि॑श॒न्ता॒म्।
पी॒व॒स्वती॒र्जीव॑ध॒न्याः पि॒बन्त्व॑व॒साय॑ प॒द्वते॑ रु॒द्र मृ॒ड। याः
स॒रूपा॒ वि॒रूपा॒ ए॒क॒रूपा॒ या॒सा॒म॒ग्नि॒रि॒ष्ट्या॒ ना॒मा॒नि॒ वे॒द। या
अ॒ङ्गि॒र॒स॒स्तप॑से॒ह च॒क्रु॒स्ताभ्यः॑ पर्ज॒न्य॒ महि॑ श॒र्म य॒च्छ। या
दे॒वेषु॑ त॒नुव॑मैर॒यन्त॑ या॒सा॒५ सो॒मो॒ विश्वा॑ रू॒पाणि॑ वे॒द। ता
अ॒स्मभ्य॑म्प॒यसा॒ पि॒न्व॒मा॒नाः प्र॒जाव॑तीरिन्द्र॥४३॥

गो॒ष्ठे रि॑रीहि। प्र॒जाप॑तिर्म॒ह्यमे॒ता ररा॑णो॒ विश्वै॑र्दे॒वैः पि॒तृभिः॑
संवि॑दानः। शि॒वाः स॒तीरु॑पं नो गो॒ष्ठमा॑क॒स्तासां॑ व॒यं प्र॒जया॑
स॒५ संदे॑म। इ॒ह धृ॑तिः स्वाहे॒ह वि॒धृतिः॑ स्वाहे॒ह रन्तिः॑ स्वाहे॒ह
रम॑तिः स्वाहा॑ म॒हीमू॒ षु सु॒त्रा॒मा॒णम्॥४४॥

इन्द्रा॒ष्टात्रिं॒शच्च॥१७॥ [१७]

कि॒५ स्वि॑दासीत्पूर्वचि॑त्तिः॒ कि॒५ स्वि॑दासीद्बृ॒हद्वयः॑।
कि॒५ स्वि॑दासीत्पि॒शङ्गि॒ला कि॒५ स्वि॑दासीत्पि॒लिप्पि॒ला।
द्यौरा॑सीत्पूर्वचि॑त्तिर॒श्व आ॑सीद्बृ॒हद्वयः॑। रा॒त्रिरा॑सीत्पि॒शङ्गि॒लावि॑रा
कः स्वि॑दे॒काकी॑ च॒रति॑ क उ॒ स्वि॒ज्जाय॑ते पुनः॑। कि॒५
स्वि॑द्धि॒मस्य॑ भेष॒जं कि॒५ स्वि॑दा॒वप॑न॒म्मह॑त्। सूर्य॑ ए॒काकी॑

चरति॥४५॥

चन्द्रमा जायते पुनः। अग्निर्हिमस्य भेषजम्भूमिरावपनम्मह
पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि त्वा भुवनस्य
नाभिम्। पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः
परमं व्योम। वेदिमाहुः परमन्तं पृथिव्या यज्ञमाहुर्भुवनस्य
नाभिम्। सोममाहुर्वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मैव वाचः परमं
व्योम॥४६॥

सूर्य एकाकी चरति षट्त्वारिंशच्च॥१८॥

अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां नयति कश्चन। ससस्त्यश्वकः।
सुभगे काम्पीलवासिनि सुवर्गे लोके सं प्रोर्ण्वाथाम्।
आहमंजानि गर्भधमा त्वमंजासि गर्भधम्। तौ सह
चतुरः पदः सम्प्र सारयावहै। वृषा वा२ रेतोधा रेतो
दधातूथ्सक्थ्योर्गृदं धैह्यञ्जिमुदञ्जिमन्वज। यः स्त्रीणां
जीवभोजनो य आंसाम्॥४७॥

बिलधावनः। प्रियः स्त्रीणामपीच्यः। य आंसां कृष्णे
लक्ष्मणिं सदिगृदिम्प्रावधीत्। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां
यमति कश्चन। ससस्त्यश्वकः। ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयताद्वेणुभारं

गिरावि॑व। अथा॑स्या॒ मध्य॑मेधता॒ः शी॒ते वा॒ते पुन॑न्नि॒व।
अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ यभति॒ कश्च॑न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः।
यद्ध॑रि॒णी यव॑मत्ति॒ न॥४८॥

पु॒ष्टम्प॒शु म॑न्यते। शू॒द्रा यद॑र्यजा॒रा न पोषा॑य धनायति।
अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ यभति॒ कश्च॑न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः।
इ॒यं य॒का श॑कु॒न्तिका॒हल॑मि॒ति सर्प॑ति। आ॒हतं॑ ग॒भे प॒सो नि॒
ज॑ल्गुलीति॒ धाणि॑का। अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ यभति॒
कश्च॑न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः। मा॒ता च॑ ते पि॒ता च॑ तेऽग्रं॑ वृ॒क्षस्य॑
रो॒हतः॑॥४९॥

प्र सु॑ला॒मीति॑ ते पि॒ता ग॒भे मुष्टि॑मन्त॒ः सय॑त्। द॒धि॒क्राव॑णो
अ॒कारि॑षं जि॒ष्णोर॑श्व॒स्य वा॒जिनेः॑। सु॒र॒भि नो॒ मुखा॑ कर॒त्प्र
ण॒ आयू॑ःषि तारिषत्। आपो॒ हि ष्ठा॑ म॒यो॒भुव॑स्ता न॒ ऊ॒र्जे
द॒धात॑न। म॒हे रणा॑य॒ चक्ष॑से। यो वः॑ शि॒वत॑मो र॒सस्त्य॑
भा॒जय॑ते॒ह नः॑। उ॒श॒तीरि॑व मा॒तरः॑। तस्मा॒ अरं॑ ग॒माम॑ वो
यस्य॒ क्षया॑य॒ जिन्व॑थ। आपो॑ ज॒नय॑था च नः॥५०॥

आ॒सा॒मत्ति॑ न रो॒हतो॒ जिन्व॑थ च॒त्वारि॑ च॥१९॥

भूर्भुवः॒ सुव॑र्वस॒वस्त्वाञ्ज॑न्तु गाय॒त्रेण॒ छन्द॑सा रु॒द्रास्त्वाञ्ज॑न्तु

त्रैष्टुभेन॒ छन्द॑सादित्यास्त्वा॑ञ्जन्तु॒ जाग॑तेन॒ छन्द॑सा॒ यद्वातो॑
 अ॒पो अग॑मदिन्द्र॒स्य त॒नुव॑म्प्रियाम्। ए॒तः स्तो॑तरेतेन॒ प॒था
 पुन॑रश्व॒मा वर्त॑यासि नः। लाजी (३) ञ्छाची (३) न् यशो॑
 म॒मा (४)म्। य॒व्यायै॑ ग॒व्याया॑ ए॒तद्दे॒वा अन्न॑मत्तैतदन्न॑मद्धि
 प्रजा॑पते। यु॒ञ्जन्ति॑ ब्र॒ध्नम॑रु॒षं चर॑न्तं॒ परि॑ त॒स्थुषः॑। रोच॑न्ते
 रोच॑ना दि॒वि। यु॒ञ्जन्त्य॑स्य॒ काम्या॑ ह॒री विप॑क्षसा॒ रथै॑। शोणा॑
 धृ॒ष्णू नृ॒वाह॑सा। के॒तुं कृ॒ण्वन्न॑के॒तवे॒ पेशो॑ म॒र्या अपे॑शसे॑।
 समु॒षद्वि॑रजायथाः॥५१॥

ब्र॒ध्नं पञ्च॑विंशतिश्च॥२०॥ [२०]

प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ व्या॒नाय॒ स्वाहा॑ऽपा॒नाय॒ स्वाहा॑ स्नाव॑भ्यः
 स्वाहा॑ सन्ता॒नेभ्यः॒ स्वाहा॑ परि॑सन्ता॒नेभ्यः॒ स्वाहा॑ पर्व॑भ्यः
 स्वाहा॑ स॒न्धानै॑भ्यः॒ स्वाहा॑ शरी॑रेभ्यः॒ स्वाहा॑ य॒ज्ञाय॒ स्वाहा॑
 दक्षि॑णाभ्यः॒ स्वाहा॑ सुव॒र्गाय॒ स्वाहा॑ लो॒काय॒ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै
 स्वाहा॑॥५२॥

प्रा॒णाय॒ष्टविं॑शतिः॥२१॥ [२१]

सि॒ताय॒ स्वाहा॑ऽसि॒ताय॒ स्वाहा॑ऽभिहि॑ताय॒ स्वाहा॑-
 ऽन॑भिहि॒ताय॒ स्वाहा॑ यु॒क्ताय॒ स्वाहा॑ऽयु॑क्ताय॒ स्वाहा॑

सुयुक्ताय॒ स्वाहोद्युक्ताय॒ स्वाहा॒ विमुक्ताय॒ स्वाहा॒ प्रमुक्ताय॒
 स्वाहा॒ वञ्चते॒ स्वाहा॑ परि॒वञ्चते॒ स्वाहा॑ सं॒वञ्चते॒ स्वाहा॑-
 ऽनुवञ्चते॒ स्वाहोद्वञ्चते॒ स्वाहा॑ य॒ते स्वाहा॑ धाव॑ते॒ स्वाहा॑
 तिष्ठ॑ते॒ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥५३॥

सिताया॒ष्टात्रिंशत्॥२२॥ [२२]

गावो॒ गावः॒ सिषा॑सन्तीः प्रथ॒मे मा॒सि सं॒मान्यो॑ यदि॒ सोमौ॑ षड॒हैरु॒थ्मुज्या॑(३)ं दे॒वानां॑ म॒र्क्येण॑
 चर्मा॑वं पृथि॒व्यै द॒त्वते॒ कस्त्वा॒ग्नये॒ यो वै यः प्रा॑ण॒तो य आ॑त्मु॒दा आ ब्र॑ह्म॒न्नाक्रा॑ञ्जि॒ बीज॑मा॒ग्नेयो॑-
 ऽष्टाक॑पालो॒ऽग्नये॑ऽहोमु॒चे॒ऽष्टाक॑पालो॒ऽग्नये॒ सम॑न॒म॒द्ये ते प॒न्थानो॑ यो वा अश्व॑स्य॒ मेध्य॑स्य॒ शिरः॑
 प्रञ्च॑वि॒शतिः॥२५॥ गावः॒ समा॒न्यः सर्व॑नम॒ष्टाभि॑र्वा ए॒ते दे॒वकृ॑तश्चाभि॒जित्या॑ इ॒त्याहु॑र्व॒रुणो॒ऽद्विः
 साम्ने॒ चतुःप॑ञ्चा॒शत्॥५४॥ गावो॒ योनिः॑ समु॒द्रो बन्धुः॑॥ [२३]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

गावो॒ वा ए॒तत्स॒त्रमा॑सताशृ॒ङ्गाः स॒तीः शृ॒ङ्गाणि॑ नो
 जाय॑न्ता॒ इति॒ कामे॑न॒ तासां॑ दश॒ मासा॑ निष॑ण्णा॒ आस॑न्नथ॒
 शृ॒ङ्गाण्य॑जायन्त॒ ता उद॑तिष्ठ॒न्नरा॒थ्स्मेत्य॑थ॒ यासां॑ नाजा॑यन्त॒
 ताः सं॒वत्स॑रमा॒त्वोद॑तिष्ठ॒न्नरा॒थ्स्मेति॑ यासां॑ चाजा॑यन्त॒ यासां॑

च न ता उभयीरुदतिष्ठन्नराथस्मेति गोसुत्रं वै॥१॥

संवत्सरो य एवं विद्वांसः संवत्सरमुपयन्त्यध्रुवन्त्येव
तस्मात्तूपरा वार्षिकौ मासौ पत्वा चरति सत्राभिजितुः
ह्यस्यै तस्मात्संवत्सरसदो यत्किं च गृहे क्रियते
तदाप्तमवरुद्धमभिजितं क्रियते समुद्रं वा एते प्र प्लवन्ते ये
संवत्सरमुपयन्ति यो वै समुद्रस्य पारं न पश्यति न वै स
तत् उदैति संवत्सरः॥२॥

वै समुद्रस्तस्यैतत्पारं यदतिरात्रौ य एवं विद्वांसः
संवत्सरमुपयन्त्यनार्ता एवोदचं गच्छन्तीयं वै पूर्वोऽतिरात्रो-
ऽसावुत्तरो मनः पूर्वो वागुत्तरः प्राणः पूर्वोऽपान उत्तरः
प्ररोधनम्पूर्वं उदयनमुत्तरो ज्योतिष्ठोमो वैश्वानरोऽतिरात्रो
भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्वधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै
चतुर्विंशः प्रायणीयो भवति चतुर्विंशतिरर्धमासाः॥३॥

संवत्सरः प्रयन्त एव संवत्सरे प्रति तिष्ठन्ति तस्य त्रीणि
च शतानि षष्टिश्च स्तोत्रीयास्तावतीः संवत्सरस्य रात्रय उभे
एव संवत्सरस्य रूपे आप्रवन्ति ते सः स्थित्या अरिष्ट्या
उत्तरैरहोभिश्चरन्ति षड्हा भवन्ति षड्वा ऋतवः संवत्सर

ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रति तिष्ठन्ति गौश्चायुंश्च मध्यतः स्तोमौ
भवतः संवत्सरस्यैव तन्मिथुनम्मध्यतः॥४॥

दधति प्रजननाय ज्योतिरभितो भवति विमोचनमेव
तच्छन्दांस्येव तद्विमोकं यन्त्यथो उभयतो ज्योतिषैव
षडहेन सुवर्गं लोकं यन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्त्यासन्ते केन
यन्तीति देवयानेन पथेति ब्रूयाच्छन्दांसि वै देवयानः पन्था
गायत्री त्रिष्टुब्जगती ज्योतिर्वै गायत्री गौस्त्रिष्टुगायुर्जगती
यदेते स्तोमा भवन्ति देवयानेनैव॥५॥

तत्पथा यन्ति समानं सामं भवति देवल्लोको
वै सामं देवल्लोकादेव न यन्त्यन्या अन्या ऋचो
भवन्ति मनुष्यलोको वा ऋचो मनुष्यलोकादेवान्यमन्यं
देवल्लोकमभ्यारोहन्तो यन्त्यभिवर्तो ब्रह्मसामम्भवति
सुवर्गस्य लोकस्याभिवृत्त्या अभिजिद्भवति सुवर्गस्य
लोकस्याभिजित्यै विश्वजिद्भवति विश्वस्य जित्यै मासिमांसि
पृष्ठान्युप यन्ति मासिमांस्यतिग्राह्या गृह्यन्ते मासिमांस्येव
वीर्यं दधति मासां प्रतिष्ठित्या उपरिष्ठान्मासां पृष्ठान्युप
यन्ति तस्मादुपरिष्ठादोषधयः फलं गृह्णन्ति॥६॥

गोसुत्रं वा एति सं वत्सरोऽर्धमासा मिथुनमध्यतो देवयानेनैव वीर्यत्रयोदश च॥१॥ [१]

गावो वा एतत्सत्रमासताशृङ्गाः सतीः शृङ्गाणि
सिषासन्तीस्तासां दश मासा निषण्णा आसन्नथ
शृङ्गाण्यजायन्त ता अब्रुवन्नराथस्मोत्तिष्ठामाव तं
काममरुथ्महि येन कामेन न्यषदामेति तासामु त्वा
अब्रुवन्नर्धा वा यावतीर्वासामहा एवेमौ द्वादशौ मासौ
संवत्सरः सम्पाद्योत्तिष्ठामेति तासाम्॥७॥

द्वादशे मासि शृङ्गाणि प्रावर्तन्त श्रद्धया वाश्रद्धया वा ता
इमा यास्तूपरा उभय्यो वाव ता आर्ध्वन् याश्च शृङ्गाण्यसन्वन्
याश्चोर्जमवारुन्धतर्धोति दशसु मासूत्तिष्ठन्नृधोति द्वादशसु य
एवं वेद पदेन खलु वा एते यन्ति विन्दति खलु वै पदेन
यन्तद्वा एतदृद्धमयन्तस्मादेतद्गोसनि॥८॥

तिष्ठामेति तासान्तस्माद्दे च॥२॥ [२]

प्रथमे मासि पृष्ठान्युप यन्ति मध्यम उप यन्त्युत्तम
उप यन्ति तदाहुर्या वै त्रिरेकस्याहं उपसीदन्ति दहं
वै सापराभ्यां दोहाभ्यां दुहेऽथ कुतः सा धौक्ष्यते यां
द्वादश कृत्वं उपसीदन्तीति संवत्सरः सम्पाद्योत्तमे मासि

सकृत्पृष्ठान्युपैयुस्तद्यजमाना यज्ञं पशूनव रुन्धते समुद्रं
वै॥९॥

एतेऽनवारमपारम्प प्लवन्ते ये संवत्सरमुपयन्ति
यद्वृहद्रथन्तरे अन्वर्जयुर्यथा मध्ये समुद्रस्य प्लवमन्वर्जयुस्तादृक्त
दनुत्सर्गम्बृहद्रथन्तराभ्यामित्वा प्रतिष्ठां गच्छन्ति सर्वेभ्यो वै
कामेभ्यः सन्धिर्दुहे तद्यजमानाः सर्वान्कामानव रुन्धते॥१०॥

समुद्रं वै चतुस्त्रिंशच्च॥३॥ [३]

समान्यं ऋचो भवन्ति मनुष्यलोको वा ऋचो
मनुष्यलोकादेव न यन्त्यन्यदन्यत्सामं भवति देवलोको
वै सामं देवलोकादेवान्यमन्यम्मनुष्यलोकमप्रत्यवरोहन्तो
यन्ति जगतीमग्र उप यन्ति जगतीं वै छन्दांसि
प्रत्यवरोहन्त्याग्रयणं ग्रहा बृहत्पृष्ठानि त्रयस्त्रिंशः
स्तोमास्तस्माज्ज्यायांसं कनीयान्प्रत्यवरोहति वैश्वकर्मणो
गृह्यते विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमाना अव रुन्धत
आदित्यः॥११॥

गृह्यत इयं वा अदितिरस्यामेव प्रति तिष्ठन्त्यन्योन्यो
गृह्येते मिथुनत्वाय प्रजात्या अवान्तरं वै दशरात्रेण प्रजापतिः

प्रजा असृजत् यदशरात्रो भवति प्रजा एव तद्यजमानाः
 सृजन्त एतां ह वा उदङ्कः शौल्बायनः सत्रस्यर्द्धिमुवाच
 यदशरात्रो यदशरात्रो भवति सत्रस्यर्द्धा अथो यदेव
 पूर्वेष्वहःसु विलोम क्रियते तस्यैवैषा शान्तिः॥१२॥

आदित्यस्तस्यैव द्वे च॥४॥ [४]

यदि सोमौ सः सुतौ स्याताममहति रात्रियै
 प्रातरनुवाकमुपाकुर्यात्पूर्वो वाचम्पूर्वो देवताः पूर्वश्छन्दांसि
 वृद्धे वृषण्वतीं प्रतिपदं कुर्यात्प्रातःसवनादेवैषामिन्द्रं
 वृद्धेऽथो खल्वाहुः सवनमुखेसवनमुखे कार्येति
 सवनमुखात्सवनमुखादेवैषामिन्द्रं वृद्धे संवेशायोपवेशाय
 गायत्रियास्त्रिष्टुभो जगत्या अनुष्टुभः पङ्क्त्या अभिभूत्यै स्वाहा
 छन्दांसि वै संवेश उपवेशश्छन्दोभिरेवैषाम्॥१३॥

छन्दांसि वृद्धे सजनीयः शस्यं विहव्यः
 शस्यमगस्त्यस्य कयाशुभीयः शस्यमेतावद्वा अस्ति
 यावदेतद्यावदेवास्ति तदेषां वृद्धे यदि प्रातःसवने
 कलशो दीर्येत वैष्णवीषु शिपिविष्टवतीषु स्तुवीरन्
 यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते विष्णुं तच्छिपिविष्टमभ्यति रिच्यते

तद्विष्णुः शिविपिष्टोऽतिरिक्त एवातिरिक्तं दधात्यथो
 अतिरिक्तेनैवातिरिक्तमाप्त्वाव रुन्धते यदि मध्यन्दिने दीर्येत
 वषट्कारनिधनं सामं कुर्युर्वषट्कारो वै यज्ञस्य प्रतिष्ठा
 प्रतिष्ठामेवैनं द्रमयन्ति यदि तृतीयसवन एतदेव ॥ १४ ॥

छन्दोभिरेवैषामवैकान्नविंशतिश्च ॥ ५ ॥ [५]

षडहैर्मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्ति षडहैर्हि मासान्धसम्पश्यन्ति
 मासान्धसम्पश्यन्त्यमावास्यया मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्त्यमा
 हि मासान्धसम्पश्यन्ति पौर्णमास्या मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्ति
 पौर्णमास्या हि मासान्धसम्पश्यन्ति यो वै पूर्ण आसिञ्चति
 परा स सिञ्चति यः पूर्णादुदचति ॥ १५ ॥

प्राणमस्मिन्धस दधाति यत्पौर्णमास्या मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्ति
 संवत्सरायैव तत्प्राणं दधति तदनु सत्रिणः प्राणन्ति
 यदहर्नोत्सृजेयुर्यथा दतिरुपनद्धो विपतत्येव संवत्सरो वि
 पतेदार्तिमार्च्छेयुर्यत्पौर्णमास्या मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्ति
 संवत्सरायैव तदुदानं दधति तदनु सत्रिण उत ॥ १६ ॥

अनन्ति नार्तिमार्च्छन्ति पूर्णमासे वै देवानां
 सुतो यत्पौर्णमास्या मासान्धसम्पाद्या हरुत्सृजन्ति

देवानामेव तद्यज्ञेन यज्ञम्प्रत्यवरोहन्ति वि वा एतद्यज्ञं
 छिन्दन्ति यत्पण्डितहसंततः सन्तमथाहंरुथ्सृजन्ति
 प्राजापत्यम्पशुमालभन्ते प्रजापतिः सर्वा देवता देवताभिरेव
 यज्ञः सं तन्वन्ति यन्ति वा एते सवनाद्येऽहः॥१७॥

उथ्सृजन्ति तुरीयं खलु वा एतथ्सवनं यथ्सान्नाय्यं
 यथ्सान्नाय्यम्भवति तेनैव सवनान्न यन्ति समुपहूय
 भक्षयन्त्येतथ्सोमपीथा ह्येतर्हि यथायतनं वा एतेषां
 सवनभाजो देवता गच्छन्ति येऽहंरुथ्सृजन्त्यनुसवनं
 पुरोडाशान्निर्वपन्ति यथायतनादेव सवनभाजो देवता अव
 रुन्धतेऽष्टाकपालान्प्रातःसवनं एकादशकपालान्माध्यन्दिने
 सवने द्वादशकपालांस्तृतीयसवने छन्दांस्येवात्वाव
 रुन्धते वैश्वदेवं चरुं तृतीयसवने निर्वपन्ति वैश्वदेवं वै
 तृतीयसवनन्तेनैव तृतीयसवनान्न यन्ति॥१८॥

उदचत्युद्येऽहरात्वा पञ्चदश च॥६॥ [६]

उथ्सृज्या (३) न्नोथ्सृज्या (३) मिति मीमांसन्ते
 ब्रह्मवादिनस्तद्वाहुरुथ्सृज्यमेवेत्यमावास्यायां च पौर्णमास्यां
 चोथ्सृज्यमित्याहुरेते हि यज्ञं वहत इति ते त्वाव

नोऽसृज्ये इत्याहुर्ये अ॒वान्तरं॑ य॒ज्ञम्भे॒जाते॑ इति॒ या प्रथ॑मा
व्य॑ष्टका॒ तस्या॑मु॒त्सृज्य॒मित्या॑हुरेष॒ वै मा॒सो विंश॑र इति॒
नादि॑ष्टम्॥१९॥

उ॒त्सृजे॑युर्यदादि॑ष्टमु॒त्सृजे॑युर्यादृ॒शे पुनः॑ पर्या॒प्लावे॑ म॒ध्ये
षड॒हस्य॑ स॒म्पद्ये॑त षड॒हैर्मासा॑न्त्स॒म्पाद्य॑ यत्स॒प्तम॑मह॒-
स्तस्मि॑न्नु॒त्सृज्ये॑युस्तद॒ग्नये॑ वसु॑मते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं
निर्व॑पेयुरे॒न्द्रं दधी॑न्द्राय म॒रुत्व॑ते पुरो॒डाश॑मेकादशकपालं
वैश्व॑दे॒वं द्वाद॑शकपालम॒ग्रेर्वै वसु॑मतः प्रातःस॒वनं॑ यद॒ग्नये॑
वसु॑मते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं निर्व॑पन्ति दे॒वता॑मे॒व तद्वा॒ग्निनी॑
कुर्व॑न्ति॥२०॥

स॒वन॑म॒ष्टाभि॑रुपं॒ यन्ति॒ यदै॒न्द्रं दधि॑ भव॒तीन्द्र॑मे॒व
तद्वा॒ग्नि॒धेया॒न्न च्या॑वय॒न्तीन्द्र॑स्य॒ वै म॒रुत्व॑तो॒ माध्य॑दिन॒ः
स॒वनं॑ यदिन्द्राय म॒रुत्व॑ते पुरो॒डाश॑मेकादशकपालं
निर्व॑पन्ति दे॒वता॑मे॒व तद्वा॒ग्निनी॑ कुर्व॑न्ति स॒वन॑मेकादशभि॒रुपं॑
यन्ति॒ विश्वे॑षां॒ वै दे॒वाना॑मृ॒भुमता॑ तृतीयस॒वनं॑ यद्वैश्व॑दे॒वं
द्वाद॑शकपालं निर्व॑पन्ति दे॒वता॑ ए॒व तद्वा॒ग्निनीः॑ कुर्व॑न्ति
स॒वनं॑ द्वाद॒शभिः॑॥२१॥

उप॑ यन्ति प्राजाप॒त्यम्पु॒शुमा ल॑भन्ते य॒ज्ञो वै
 प्र॒जाप॑तिर्य॒ज्ञस्यान॑नुसर्गायाभिव॑र्त इ॒तः षण्मा॒सो
 ब्र॒ह्मसा॑मम्भवति ब्र॒ह्म वा अ॑भिव॒र्तो ब्र॒ह्मणै॑व तथ्सु॑वर्गं
 लो॒कम॑भिव॒र्तय॑न्तो यन्ति प्र॒तिकूल॑मिव॒ हीतः सु॑वर्गो
 लो॒क इन्द्र॑ क्रतुं न॒ आ भ॑र पि॒ता पु॒त्रेभ्यो॑ यथा॑। शिक्षां
 नो अ॒स्मिन्पु॑रूहूत॒ याम॑नि जी॒वा ज्योति॑रशीम॒हीत्य॑मुत
 आय॒ताः षण्मा॒सो ब्र॒ह्मसा॑मम्भवत्य॒यं वै लो॒को ज्योति॑ः
 प्र॒जा ज्योति॑रिममे॒व तल्लो॒कम्पश्य॑न्तोऽभिव॑दन्त॒ आ
 य॑न्ति॥ २२॥

नादिष्टङ्कुर्वन्ति द्वादशभिरिति वि० श० ति० ॥ ७ ॥ [७]

दे॒वानां॑ वा अ॒न्तं ज॒ग्मुषा॑मिन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मपा॑क्राम॒त्तत्क्रो॒शेनावा॑
 रुन्ध॑त॒ तत्क्रो॒शस्य॑ क्रो॒शत्वं य॑त्क्रो॒शेन॑ चा॒त्वा॒ल॒स्यान्ते॑
 स्तु॒वन्ति॑ य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ ग॒त्वेन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मव॒ रुन्ध॑ते
 स॒त्रस्य॑र्द्धा॒हव॑नीय॒स्यान्ते॑ स्तु॒वन्त्य॒ग्निमे॒वोप॑द्रष्टारं कृ॒त्वर्द्धि॑मुप॑
 यन्ति प्र॒जाप॑तेर॒हृद॑येन ह॒विर्धाने॑ऽन्तः स्तु॒वन्ति प्रे॒माणं॑मे॒वास्य॑
 गच्छ॑न्ति श्लो॒केन॑ पु॒रस्ता॒थ्सद॑सः॥ २३॥

स्तु॒वन्त्यनु॑श्लोकेन प॒श्चाद्य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ ग॒त्वा श्लो॒कभा॑जो

भवन्ति नवभिर्ध्वर्युरुद्गायति नव वै पुरुषे प्राणाः
 प्राणानेव यजमानेषु दधाति सर्वा ऐन्द्रियो भवन्ति
 प्राणेष्वेवेन्द्रियं दधत्यप्रतिहृताभिरुद्गायति तस्मात्पुरुषः
 सर्वाण्यन्यानि शीर्ष्णोऽङ्गानि प्रत्यचति शिर एव न पञ्चदश
 रथन्तरम्भवतीन्द्रियमेवाव रुन्धते सप्तदशम्॥२४॥

बृहदन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो प्रैव तेन जायन्त
 एकविंशम्भद्रं द्विपदासु प्रतिष्ठित्यै पत्नय उप गायन्ति
 मिथुनत्वाय प्रजात्यै प्रजापतिः प्रजा असृजत् सो-
 ऽकामयतासामहं राज्यं परीयामिति तासां राजनेनैव
 राज्यं पर्यैत्तद्राजनस्य राजनत्वं यद्राजनम्भवति प्रजानामेव
 तद्यजमाना राज्यं परि यन्ति पञ्चविंशम्भवति
 प्रजापतेः॥२५॥

आप्त्यै पञ्चभिस्तिष्ठन्तः स्तुवन्ति देवलोकमेवाभि जयन्ति
 पञ्चभिरासीना मनुष्यलोकमेवाभि जयन्ति दश सम्पद्यन्ते
 दशाक्षरा विराडन्नं विराजैवान्नाद्यमव रुन्धते पञ्चधा विनिषद्य
 स्तुवन्ति पञ्च दिशो दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठन्त्येकैकयास्तुतया
 समायन्ति दिग्भ्य एवान्नाद्यं सम्भरन्ति ताभिरुद्गातोद्गायति

दिग्भ्य एवान्नाद्यम्॥२६॥

सम्भृत्य तेजं आत्मन्दधते तस्मादेकः प्राणः
 सर्वाण्यङ्गान्यवत्यथो यथा सुपूर्ण उत्पत्तिष्यञ्छिरं
 उत्तमं कुरुत एवमेव तद्यजमानाः प्रजानामुत्तमा
 भवन्त्यासन्दीमुद्गाता रोहति साम्राज्यमेव गच्छन्ति
 प्लेङ्गः होता नाकस्यैव पृष्ठः रोहन्ति कूर्चावध्वर्युर्ब्रध्नस्यैव
 विष्टपं गच्छन्त्येतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रति
 तिष्ठन्त्यथो आक्रमणमेव तत्सेतुं यजमानाः कुर्वते सुवर्गस्य
 लोकस्य समष्टौ॥२७॥

सदसः सप्तदशं प्रजापतेर्गायति दिग्भ्य एवान्नाद्यम्रत्येकादश च॥८॥ [८]

अर्क्येण वै संहस्रशः प्रजापतिः प्रजा असृजत ताभ्य
 इलान्देनेरां लूतामवारुन्ध्रु यदर्क्यम्भवति प्रजा एव
 तद्यजमानाः सृजन्त इलान्दम्भवति प्रजाभ्य एव सृष्टाभ्य
 इरां लूतामव रुन्धते तस्माद्याः समाः सत्रः समृद्धं
 क्षोधुकास्ताः समां प्रजा इषः ह्यासामूर्जमाददते याः
 समां व्यृद्धमक्षोधुकास्ताः समां प्रजाः॥२८॥

न ह्यासामिषमूर्जमाददत उत्क्रोदं कुर्वते यथा

बन्धान्मुमुचाना उत्क्रोदं कुर्वत एवमेव तद्यजमाना
 देवबन्धान्मुमुचाना उत्क्रोदं कुर्वत इषमूर्जमात्मन्दधाना
 वाणः शततन्तुर्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
 प्रति तिष्ठन्त्याजिं धावन्त्यनभिजितस्याभिजित्यै
 दुन्दुभीन्समाघ्नन्ति परमा वा एषा वाग्या दुन्दुभौ
 परमामेव॥२९॥

वाचमव रुन्धते भूमिदुन्दुभिमा घ्नन्ति यैवेमां वाक्प्रविष्टा
 तामेवाव रुन्धतेऽथो इमामेव जयन्ति सर्वा वाचो
 वदन्ति सर्वासां वाचामवरुद्धा आर्द्रं चर्मन्व्यायच्छेते
 इन्द्रियस्यावरुद्धा आन्यः क्रोशति प्रान्यः शंसति य
 आक्रोशति पुनात्येवैनान्थस स यः प्रशंसति पूतेष्वेवान्नाद्यं
 दधात्यृषिकृतं च॥३०॥

वा एते देवकृतं च पूर्वैर्मासैरव रुन्धते यद्भूतेच्छदां
 सामानि भवन्त्युभयस्यावरुद्धौ यन्ति वा एते मिथुनाद्ये
 संवत्सरमुपयन्त्यन्तर्वेदि मिथुनौ सम्भवतस्तेनैव मिथुनान्न
 यन्ति॥३१॥

चर्माव॑ भिन्दन्ति पा॒प्मान॑मे॒वैषा॒मव॑ भिन्दन्ति॒ मापं॑
 रा॒थ्सी॒र्मातिं॑ व्या॒थ्सी॒रित्या॑ह॒ सम्प्र॒त्यै॒वैषां॑ पा॒प्मान॑मव॑
 भिन्दन्त्युदकुम्भान॑धिनि॒धाय॑ दा॒स्यो॑ मा॒र्जा॒लीयं॑ परि॒ नृत्य॑न्ति
 प॒दो नि॑घ्न॒तीरि॒दम्भ॑धुं गाय॑न्त्यो॒ मधु॑ वै दे॒वानां॑ पर॒मम॑न्नाद्यं
 पर॒ममे॒वान्नाद्य॑मव॑ रुन्धते प॒दो नि॑ घ्नन्ति मही॒यामे॒वैषु॑
 दधति॥ ३२॥

चर्मैकान्नपञ्चाशत्॥ 10॥

[१०]

पृ॒थि॒व्यै स्वा॒हान्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑ दि॒वे स्वाहा॑ सम्प्लो॒ष्यते॑
 स्वाहा॑ सम्प्ल॒व॑मानाय॒ स्वाहा॑ सम्प्लु॒ताय॑ स्वाहा॑ मे॒घायि॑ष्यते
 स्वाहा॑ मे॒घाय॑ते स्वाहा॑ मे॒घिता॑य॒ स्वाहा॑ मे॒घाय॑ स्वाहा॑
 नीहा॒राय॑ स्वाहा॑ नि॒हाका॑यै स्वाहा॑ प्रास॒चाय॑ स्वाहा॑
 प्रच॒लाका॑यै स्वाहा॑ वि॒द्योति॑ष्यते स्वाहा॑ वि॒द्योत॑मानाय॒
 स्वाहा॑ संवि॒द्योत॑मानाय॒ स्वाहा॑ स्तन॑यिष्यते स्वाहा॑ स्त॒नय॑ते
 स्वाहो॒ग्रः स्त॒नय॑ते स्वाहा॑ व॒र्षिष्य॑ते स्वाहा॑ व॒र्षते॑
 स्वाहा॑भि॒व॒र्षते॑ स्वाहा॑ परि॒व॒र्षते॑ स्वाहा॑ संव॒र्षते॑॥ ३३॥

स्वाहा॑नुव॒र्षते॑ स्वाहा॑ शीका॑यिष्यते स्वाहा॑ शीका॑यते
 स्वाहा॑ शीकि॒ताय॑ स्वाहा॑ प्रोषि॑ष्यते स्वाहा॑ प्रुष्ण॑ते स्वाहा॑

परिपुष्णते स्वाहो॑द्गृही॒ष्यते स्वाहो॑द्गृह्णते स्वाहो॑द्गृही॒ताय
 स्वाहा॑ वि॒प्लोष्यते स्वाहा॑ वि॒प्लव॑मानाय स्वाहा॑ वि॒प्लुता॑य
 स्वाहा॑तप्स्यते स्वाहा॑तप॑ते स्वाहो॑ग्रमा॒तप॑ते स्वाह॑र्ग्यः
 स्वाहा॑ यजु॑र्ग्यः स्वाहा॑ साम॑र्ग्यः स्वाहा॑ङ्गि॒रोभ्यः स्वाहा॑
 वेदे॑र्ग्यः स्वाहा॑ गाथा॑र्ग्यः स्वाहा॑ नारा॑श॒सीभ्यः स्वाहा॑
 रैभी॑र्ग्यः स्वाहा॑ सर्व॑स्मै स्वाहा॑॥ ३४॥

सं वर्पते रैभीर्ग्यः स्वाहा द्वे च॥११॥ [११]

द॒त्वते स्वाहा॑ऽद॒न्तका॑य स्वाहा॑ प्रा॒णिने स्वाहा॑ऽप्रा॒णाय
 स्वाहा॑ मु॒खव॑ते स्वाहा॑ऽमु॒खाय स्वाहा॑ ना॒सिक॑वते स्वाहा॑-
 ऽना॒सिका॑य स्वाहा॑ऽक्ष॒ण्वते स्वाहा॑ऽन॒क्षिका॑य स्वाहा॑ क॒र्णिने
 स्वाहा॑ऽक॒र्णका॑य स्वाहा॑ शी॒र्षण्व॑ते स्वाहा॑ऽशी॒र्षका॑य
 स्वाहा॑ प॒द्वते स्वाहा॑ऽपा॒दका॑य स्वाहा॑ प्रा॒णते स्वाहा॑ऽप्रा॒णते
 स्वाहा॑ व॒दते स्वाहा॑ऽव॒दते स्वाहा॑ प॒श्यते स्वाहा॑ऽप॒श्यते
 स्वाहा॑ शृ॒ण्वते स्वाहा॑ऽशृ॒ण्वते स्वाहा॑ मन॒स्विने स्वाहा॑॥ ३५॥

अ॒मन॑से स्वाहा॑ रे॒तस्वि॑ने स्वाहा॑ऽरे॒तस्का॑य स्वाहा॑
 प्र॒जाभ्यः स्वाहा॑ प्र॒जन॑नाय स्वाहा॑ लो॒मव॑ते स्वाहा॑-
 ऽलो॒मका॑य स्वाहा॑ त्व॒चे स्वाहा॑ऽत्व॒क्काय॑ स्वाहा॑ च॒र्मण्व॑ते

स्वाहा॑ऽच॒र्मका॑य॒ स्वाहा॒ लोहि॑तवते॒ स्वाहा॑ऽलोहि॒ताय॒
 स्वाहा॑ मा॒ऽसन्व॑ते॒ स्वाहा॑ऽमा॒ऽसका॑य॒ स्वाहा॒ स्नाव॑भ्यः
 स्वाहा॑ऽस्ना॒वका॑य॒ स्वाहा॑ऽस्थ॒न्वते॒ स्वाहा॑ऽन॒स्थिका॑य॒ स्वाहा॑
 म॒ञ्जन्व॑ते॒ स्वाहा॑ऽम॒ञ्जका॑य॒ स्वाहा॑ऽङ्गि॒ने॒ स्वाहा॑ऽन॒ङ्गाय॒
 स्वाहा॑ऽऽत्म॑ने॒ स्वाहा॑ऽन॑त्मने॒ स्वाहा॒ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥३६॥

म॒न॒स्विने॒ स्वाहा॑ऽन॑त्मने॒ स्वाहा॒ द्वे च॑॥१२॥ [१२]

क॒स्त्वा॑ यु॒नक्ति॒ स त्वा॑ यु॒नक्तु॒ विष्णु॑स्त्वा यु॒नक्त॑स्य
 य॒ज्ञस्य॑र्द्धे॒ मह्य॑ऽ सन्न॑त्या अ॒मुष्मै॑ का॒माया॑यु॒षे त्वा प्रा॑णाय॑
 त्वाऽपा॑नाय॑ त्वा व्या॑नाय॑ त्वा व्यु॑ष्ट्यै त्वा र॒य्यै त्वा रा॑ध॒से त्वा
 घोषा॑य॒ त्वा पोषा॑य॒ त्वारा॑द्धोषाय॑ त्वा प्र॒च्युत्यै॑ त्वा॥३७॥

क॒स्त्वाऽष्टा॑त्रिंशत्॥१३॥ [१३]

अ॒ग्नये॑ गा॒य॒त्राय॑ त्रि॒वृते॒ राथ॑तराय॒ वास॑न्ताया॒ष्टाक॑पाल॒
 इन्द्रा॑य॒ त्रैष्टु॑भाय॒ पञ्च॑द॒शाय॒ बार्ह॑ताय॒ ग्रैष्मा॑यैका॒दश॑कपालो॒
 विश्वे॑भ्यो दे॒वेभ्यो॒ जाग॑तेभ्यः सप्त॒दशे॑भ्यो॒ वैरू॑पेभ्यो॒
 वार्षि॑केभ्यो॒ द्वाद॑शकपालो मि॒त्रावरु॑णाभ्या॒मानु॑ष्टुभाभ्यामेक॒
 वि॒ंशाभ्या॑ वैरा॒जाभ्या॑ऽ शार॒दाभ्या॑ पय॒स्या बृ॒हस्प॑तये॒
 पाङ्गा॑य॒ त्रिण॑वाय॑ शा॒क्राय॒ हैम॑न्तिकाय॒ च॒रुः स॑वि॒त्र

आ॒ति॒च्छ॒न्द॒साय॑ त्रयस्त्रिं॒शाय॑ रैव॒ताय॑ शैशि॒राय॑
 द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लोऽदि॒त्यै विष्णु॑प॒त्यै च॒रु॒र॒ग्र॒ये वैश्वान॒राय॑
 द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लोऽनु॑म॒त्यै च॒रुः का॒य एक॑कपालः ॥ ३८ ॥

अ॒ग्नयेऽदि॒त्या अनु॑म॒त्यै स॒प्तच॑त्वारिं॒शत् ॥ १४ ॥ [१४]

यो वा अ॒ग्राव॑ग्निः प्र॒ह्रिय॑ते यश्च॒ सोमो॑ राजा॒ तयो॑रेष
 आ॒ति॒थ्यं यद॑ग्री॒षोमी॑योऽथैष॒ रुद्रो॑ यश्ची॒यते॑ यत्सश्चि॒ते-
 ऽग्रा॑वे॒तानि॑ ह॒वींषि॑ न निर्व॒पेदेष॑ ए॒व रुद्रो॑ऽशा॒न्त उ॒पो॒त्थाय॑
 प्र॒जां प॒शून् यज॑मानस्या॒भि म॑न्येत् यत्सश्चि॒तेऽग्रा॑वे॒तानि॑
 ह॒वींषि॑ निर्व॒पति॑ भा॒ग॒धेये॑नै॒वैनं॑ श॒मय॑ति॒ नास्य॑
 रुद्रो॑ऽशा॒न्तः ॥ ३९ ॥

उ॒पो॒त्थाय॑ प्र॒जां प॒शून्भि॑ म॒न्यते॑ द॒शं ह॒वींषि॑ भवन्ति॒
 न॒व॒ वै पु॒रु॒षे प्रा॒णा नाभि॑र्द॒शमी॑ प्रा॒णाने॒व यज॑माने दधा॒त्यथो॑
 द॒शाक्ष॑रा वि॒राड॒न्नं वि॒राज्ये॑वान्नाद्ये॒ प्रति॑ तिष्ठत्यृ॒तुभि॑र्वा
 ए॒ष छ॒न्दोभिः॑ स्तोमैः॑ पृ॒ष्ठैश्चि॑त॒व्यं इत्या॑हु॒र्यदे॑तानि॒ ह॒वींषि॑
 निर्व॒पत्यृ॒तुभि॑रे॒वैनं॑ छ॒न्दोभिः॑ स्तोमैः॑ पृ॒ष्ठैश्चि॑नुते॒ दिशः॑
 सुषु॑वा॒णेन॑ ॥ ४० ॥

अ॒भि॒जित्या॑ इत्या॑हु॒र्यदे॑तानि॒ ह॒वींषि॑ निर्व॒पति॑

दिशामभिजित्या एतया वा इन्द्रं देवा अयाजयन्तस्मादिन्द्रसुव
 एतया मनुम्मनुष्यास्तस्मान्मनुसवो यथेन्द्रो देवानां यथा
 मनुर्मनुष्याणामेवम्भवति य एवं विद्वानेतयेष्ट्या यजते
 दिग्वतीः पुरोनुवाक्या भवन्ति सर्वासां दिशामभिजित्यै॥४१॥

अशान्तः सुपुवाणेनैकचत्वारिंशत्॥१५॥ [१५]

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।
 य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम।
 उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि तस्य ते
 द्यौर्महिमा नक्षत्राणि रूपमादित्यस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने
 प्रजापतये स्वाहा॥४२॥

यः प्राणतो द्यौरादित्योऽष्टात्रिंशत्॥१६॥ [१६]

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य
 देवाः। यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा
 विधेम। उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि तस्य
 ते पृथिवी महिमौषधयो वनस्पतयो रूपमग्निस्ते तेजस्तस्मै
 त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा॥४३॥

य आत्मदाः पृथिव्यग्निरेकान्नचत्वारिंशत्॥१७॥ [१७]

आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामाऽस्मिन्नाष्ट्रे राज्ञ्यं
 इषव्यः शूरो महारथो जायतान्दोग्धी धेनुर्वोढाऽनृद्वानाशुः
 सप्तिः पुरंधिर्योषा जिष्णू रथेष्टाः सभेयो युवाऽस्य यजमानस्य
 वीरो जायतान्निकामेनिकामे नः पर्जन्यो वर्षतु फलिन्यो न
 ओषधयः पच्यन्तां योगक्षेमो नः कल्पताम्॥४४॥

आ ब्रह्मन्नेकचत्वारिंशत्॥१८॥ [१८]

आक्रान् वाजी पृथिवीमग्निं युजमकृत वाज्यर्वाक्रान्
 वाज्यन्तरिक्षं वायुं युजमकृत वाज्यर्वा द्यां वाज्याऽक्रष्ट
 सूर्यं युजमकृत वाज्यर्वाग्निस्ते वाजिन् युङ्ङु त्वा रभे
 स्वस्ति मा सम्पारय वायुस्ते वाजिन् युङ्ङु त्वा रभे स्वस्ति
 मा सम्॥४५॥

पारयादित्यस्ते वाजिन् युङ्ङु त्वा रभे स्वस्ति मा
 सम्पारय प्राणधृगंसि प्राणं मे द९ह व्यानधृगंसि व्यानं
 मे द९हापानधृगंस्यपानं मे द९ह चक्षुरसि चक्षुर्मयि धेहि
 श्रोत्रमसि श्रोत्रम्मयि धेह्यायुरस्यायुर्मयि धेहि॥४६॥

वायुस्ते वाजिन् युङ्ङु त्वा रभे स्वस्ति मा सन्निचत्वारिंशच्च॥१९॥ [१९]

जज्ञि बीजं वर्ष्टा पर्जन्यः पक्ता सस्य९ सुपिप्पला

ओषधयः स्वधिचरणेयः सूपसदनोऽग्निः स्वध्यक्षमन्तरिक्षः
 सुपावः पवंमानः सूपस्थाना द्यौः शिवमसौ तपन्
 यथापूर्वमहोरात्रे पञ्चदशिनोऽर्धमासास्त्रिंशिनो मासाः कृता
 ऋतवः शान्तः संवत्सरः ॥ ४७ ॥

जज्ञि बीजमेकत्रिंशत् ॥ २० ॥ [२०]

आग्नेयोऽष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रोऽष्टाकपालः
 पौष्णश्चरु रौद्रश्चरु रग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालो मृगाखरे
 यदि नागच्छेद्ग्नयेऽहोमुचेऽष्टाकपालः सौर्यम्पयो वायव्यं
 आज्यभागः ॥ ४८ ॥

आग्नेयश्चतुर्विंशतिः ॥ २१ ॥ [२१]

अग्नयेऽहोमुचेऽष्टाकपाल इन्द्रायाः होमुच एकादशकपालो
 मित्रावरुणाभ्यामागोमुग्भ्यां पयस्या वायोसावित्र
 आगोमुग्भ्यां चरुरश्विभ्यामागोमुग्भ्यां धाना मरुद्भ्य
 एनोमुग्भ्यः सप्तकपालो विश्वेभ्यो देवेभ्य एनोमुग्भ्यो
 द्वादशकपालोऽनुमत्यै चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालो
 द्यावापृथिवीभ्यामहोमुग्भ्यां द्विकपालः ॥ ४९ ॥

अग्नयेऽहोमुचे त्रिंशत् ॥ २२ ॥ [२२]

अ॒ग्नये॑ स॒मन॑मत्पृ॒थिव्यै॑ स॒मन॑म॒द्यथा॑ग्निः पृ॒थिव्या॑
 स॒मन॑मदे॒वम्मह्य॑म्भ॒द्राः सन्न॑तयः सं न॑मन्तु वा॒यवे॑
 स॒मन॑मद॒न्तरि॑क्षाय॒ स॒मन॑म॒द्यथा॑ वा॒युर॒न्तरि॑क्षेण॒ सूर्या॑य॒
 स॒मन॑मद्वि॒वे स॒मन॑म॒द्यथा॑ सूर्यो॑ दि॒वा च॒न्द्रम॑से
 स॒मन॑म॒न्नक्ष॑त्रेभ्यः स॒मन॑म॒द्यथा॑ च॒न्द्रमा॑ नक्ष॑त्रैर्व॒रुणा॑य॒
 स॒मन॑मद॒द्भ्यः स॒मन॑म॒द्यथा॑ ॥ ५० ॥

वरु॑णोऽद्भिः सा॒ग्रे स॒मन॑मदृ॒चे स॒मन॑म॒द्यथा॑ सा॒मर्चा॑
 ब्रह्म॑णे स॒मन॑मत्क्ष॒त्राय॒ स॒मन॑म॒द्यथा॑ ब्रह्म॑ क्ष॒त्रेण॒ राज्ञे॑
 स॒मन॑मद्वि॒शे स॒मन॑म॒द्यथा॑ राजा॑ वि॒शा रथा॑य॒ स॒मन॑मद॒श्वेभ्यः॑
 स॒मन॑म॒द्यथा॑ रथो॑ऽश्वैः प्र॒जाप॑तये॒ स॒मन॑मद्वृ॒तेभ्यः॑
 स॒मन॑म॒द्यथा॑ प्र॒जाप॑तिर्भूतैः स॒मन॑मदे॒वम्मह्य॑म्भ॒द्राः सन्न॑तयः
 सं न॑मन्तु ॥ ५१ ॥

अ॒द्भ्यः स॒मन॑म॒द्यथा॑ मह्यं च॒त्वारि॑ च ॥ 23 ॥ ————— [२३]

ये ते प॒न्थानः॑ स॒वितः॑ पृ॒र्व्यासो॑ऽरेण॒वो वि॑त॒ता अ॒न्तरि॑क्षे।
 तेभि॑र्नो अ॒द्य पृ॒थिभिः॑ सु॒गेभी॑ रक्षा॑ च नो॒ अधि॑ च दे॒व ब्रू॑हि।
 नमो॑ऽग्नये॑ पृ॒थिवि॑क्षिते॒ लोक॑स्पृते॒ लोक॑म॒स्मै यज॑मानाय देहि॒
 नमो॑ वा॒यवे॑ऽन्तरि॑क्ष॒क्षिते॒ लोक॑स्पृते॒ लोक॑म॒स्मै यज॑मानाय

देहि नमः सूर्याय दिविक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय
देहि॥५२॥

ये ते चतुश्चत्वारिंशत्॥२४॥ [२४]

यो वा अश्वस्य मेध्यस्य शिरो वेदं शीर्षण्वान्मेध्यो
भवत्युषा वा अश्वस्य मेध्यस्य शिरः सूर्यश्चक्षुर्वातः
प्राणश्चन्द्रमाः श्रोत्रन्दिशः पादा अवान्तरदिशाः पर्शवो-
ऽहोरात्रे निमेषोऽर्धमासाः पर्वाणि मासाः संधानान्यृतवो-
ऽङ्गानि संवत्सर आत्मा रश्मयः केशा नक्षत्राणि रूपन्तारका
अस्थानि नभो मांसान्योषधयो लोमानि वनस्पतयो वाला
अग्निर्मुखं वैश्वानरो व्यात्तम्॥५३॥

समुद्र उदरमन्तरिक्षम्पायुर्द्यावापृथिवी आण्डौ ग्रावा शेषः
सोमो रेतो यज्ज्जभ्यते तद्वि द्योतते यद्विधूनुते तथ्स्तनयति
यन्मेहति तद्वर्षति वागेवास्य वागहर्वा अश्वस्य जायमानस्य
महिमा पुरस्ताज्जायते रात्रिरेनम्महिमा पश्चादनु जायत एतौ
वै महिमानावश्वमभितः सम्बभूवतुर्हयो देवानवहृदर्वासुरान्
वाजी गन्धर्वानश्वो मनुष्यान्थ्समुद्रो वा अश्वस्य योनिः समुद्रो
बन्धुः॥५४॥

व्यात्तमवह्द्वादश च॥25॥॥_____ [२५]